

# **SZAKDOLGOZAT**

**Horváth Kitti  
2022**

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM  
KÜLKERESKEDELMI KAR  
Nemzetközi Gazdálkodás Szak  
Nappali tagozat  
Nemzetközi Üzletfejlesztés specializáció

ÉSZAK-AFRIKA ÉS KÍNA GAZDASÁGI KAPCSOLATAI A XXI. SZÁZAD  
ELSŐ ÉVTIZEDEIBEN

Belső konzulens: DR. VALLYON  
ANDREA JÚLIA

Külső konzulens: DR. ENGELBERTH  
ISTVÁN

Készítette: HORVÁTH KITTI

BUDAPEST, 2022

<b>TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE .....</b>	<b>4</b>
<b>ÁBRAJEGYZÉK.....</b>	<b>4</b>
<b>1. KÍNA ÉS AFRIKA KAPCSOLATA .....</b>	<b>7</b>
1.1 Afrika földrajzi helyzete.....	7
1.2. Afrika történelmi múltja .....	8
1.3. Kína-Afrika kapcsolatrendszer kialakulása .....	9
1.4. FOCAC.....	12
1.5 Kína-Afrika kapcsolatrendszer kialakulásának okai és motivációi .....	15
1.5.1 Gazdasági motivációk .....	15
1.5.2 Politikai motivációk .....	18
1.5.3. Befektetések a kőolaj-iparban .....	19
1.6. Kínai hitelek .....	22
1.7. Együttműködéssel kapcsolatos nehézségek .....	23
<b>2. KÍNA VETÉLYTÁRSAI.....</b>	<b>25</b>
2.1. EU és Afrika közötti kapcsolat .....	25
2.3 Amerikai Egyesült Államok .....	31
2.4 Oroszország.....	34
<b>3. ÉSZAK-AFRIKA ÉS KÍNA KAPCSOLATA .....</b>	<b>35</b>
3.1. Egyiptom.....	36
3.2 Marokkó.....	39
3.3 Líbia.....	41
3.4 Algéria.....	43
3.5 Szudán .....	45
<b>4. ÖSSZEFOGLALÁS .....</b>	<b>48</b>
<b>IRODALOMJEGYZÉK.....</b>	<b>51</b>

## TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat: Európai Unió importja Észak-Afrika egyes országaiból 2011 és 2021 között (millió euró).....	28
---	----

## ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Kína és Afrika kereskedelme 2010 és 2020 között .....	17
2. ábra: Afrika legfontosabb kereskedelmi partnerei 2015-ben .....	17
3. ábra: Kína teljes olaj importja 2010 és 2020 között (milliárd dollár) .....	19
4. ábra: Kína olajimportja Afrika egyes országaiból 2019-ben.....	20
5. ábra: India és Afrika kereskedelme 2010 és 2021 között (milliárd dollár) .....	30
6. ábra:USA és Afrika kereskedelme 2010 és 2021 között (milliárd dollár) .....	33
8. ábra: Egyiptom és Kína kereskedelme 2010 és 2020 között (milliárd dollár) .....	38
9. ábra: Marokkó és Kína kereskedelme 2010 és 2020 között (milliárd dollár) .....	40
10. ábra: Líbia kőolaj termelése 2010 és 2020 között .....	42
11. ábra: Líbia és Kína kereskedelme 2010 és 2020 között (milliárd dollár) .....	43
12. ábra: Algéria és Kína kereskedelme 2010 és 2020 között (milliárd dollár) .....	45
13. ábra: Szudán és Kína kereskedelme 2010 és 2020 között (milliárd dollár) .....	47

## BEVEZETÉS

Szakedolgozatom témájaként Afrika változó szerepét vizsgálom a világgazdaságban. Témaválasztásom indoka elsősorban a kontinens és sorsa iránti erős érdeklődésem. Mindig is foglalkoztatott, hogy milyen ütemben fejlődik a földrész gazdasága és milyen tényezők vannak erre hatással. Ezenkívül érdekes megvizsgálni, hogyan viszonyulnak a világ különböző kontinensei, nagyhatalmai Afrikához és a kontinens északi államaihoz? Milyen kereskedelmi kapcsolatok vannak Afrika és ezek között? Milyen területekre fektetnek be, illetve milyen támogatásokat nyújtanak ezek a nagyhatalmak? A téma aktualitását adja az is, hogy Afrika gazdasági fejlődése felgyorsult az 1990-es évektől, így növekedett súlya és befolyása a világban, globális szerepe megváltozott.

Jelenleg a világ nagyon gyors gazdasági változásokon megy keresztül, így fontos megvizsgálni, hogy a növekedő energia és nyersanyagszükségletet hogyan próbálják meg biztosítani maguknak az egyes nagyhatalmak. A figyelem a még kiaknázatlan nyersanyaglelőhelyekre összpontosul, mely Afrikában bőven található. Az utóbbi néhány évtizedben a kínai jelenlét fokozódni kezdett a fekete kontinensen és ezen belül Észak-Afrikában is, ezzel kiszorítva Európát. Ezért is gondolom aktuálisnak a téma részletesebb tanulmányozását.

Szakedolgozatomban igyekszem a logikus felépítésre és az átláthatóságra törekedni, így dolgozatomat négy nagy részre osztottam fel. Az első részben bemutatom Afrika gazdaságföldrajzi helyzetét és történelmi múltját, majd ezek alapján összefüggést keresek a Kína-Afrika kapcsolat okairól a kezdetektől fogva, melynek keretein belül ismertetem az együttműködést segítő fórumokat. A következő részben ismertetem Kína vetélytársait a kontinensen. Felmerül a kérdés, hogy Kína erősödő befolyása milyen választ vált ki Európából?

A harmadik fejezetben bemutatom, hogy Észak-Afrika és Kína között hogyan alakulnak a gazdasági, kereskedelmi kapcsolatok. Kína térnyerése Fekete-Afrikában erőteljesebb volt az elmúlt évtizedekben, mint Észak-Afrikában. Ezért dolgozatomban azt vizsgálom meg, hogy mennyire érvényesült Kína jelenléte a kontinens ezen részén. Ez a régió Európához közelebb van, így dolgozatom egyik nagy kérdése az, hogy a volt gyarmatosítóknak Észak-Afrikában mennyire sikerülhet megtartaniuk a pozíciójukat. Dolgozatomban részletesebben megvizsgálom Szudán, Egyiptom, Marokkó, Líbia és Algéria és Tunézia kapcsolatát Kínával.

Szudán az Egyesült Nemzetek Szervezetének földrajzi régióinak osztályozása szerint Észak-Afrikához tartozik.

Munkám utolsó fejezetében megválaszolom a felmerülő hipotéziseket és levonom a témával kapcsolatos következtetéseket.

A dolgozatban a következő hipotézisekre keresem a választ.

Hipotézis 1: Az elmúlt évek folyamatai azt mutatják, hogy Észak-Afrika tartósan a Kína erőterévé válhat.

Hipotézis 2: Európa tartósan csak Észak-Afrikát tudja megtartani befolyási övezetében a fekete kontinensen.

Hipotézis 3: Kína térnyerése, az valójában a kontinens újra gyarmatosítása.

Hipotézis 4: Kína „adósságcsapda diplomáciája” eladósítja az afrikai államokat, különösen az észak-afrikai országokat.

Kutatásaim kiemelt célja, hogy igazoljam vagy megcáfoljam ezen állításokat.

Munkám nagyrésztet szekunder kutatások adják, emellett primer kutatás részeként magam látogattam el Egyiptomba és tanulmányoztam az ottani helyzetet. Tapasztalataimat részletesebben az „Egyiptom” című alfejezetben mutatom majd be.

Témám kifejtéséhez számos magyar, illetve angol nyelvű szakirodalmat tanulmányoztam. Emellett forrásokból nyert információ alapján saját készítésű grafikonokkal és táblázatokkal törekedtem az átláthatóságra.

A témában számos magyar szakavatott személy végzett kutatást. Dolgozatom megírásában segítségül szolgált a Budapesti Gazdasági Egyetem oktatójának, Dr. Engelberth István számos munkája, mint például: Afrika, mint Kína épülő erőtere és a „Chinafrica” Afrika a XXI. század küszöbén: „A legmohóbb kapitalisták ma Kínából érkeznek!”. (Engelberth, 2009) Dolgozatom készítésekor tanulmányoztam Tarrósy István egyetemi docens és Afrika kutató tanulmányait is,

mint például az „Afro-ázsiai dinamikák” (Tarróssy, 2007) és a „Fenntartható Afrika” (Tarróssy 2010).

Emellett vizsgálatom során tanulmányoztam számos elemzést és statisztikai adatbankot is, ilyen például Kína Export-Import Bank. Az intézmény adatai megmutatja, hogy Kína milyen ipari, külkereskedelmi és gazdasági segélyeket nyújtott más fejlődő országok számára. (<http://english.eximbank.gov.cn>). Emellett tanulmányoztam a Johns Hopkins Egyetem számos nyilvántartását (<http://www.sais-cari.org/other-data> ) és az Afrikai Statisztikai Évkönyvet (African Statistical Yearbook; <https://www.afdb.org/en/knowledge/publications/african-statistical-yearbook>)

## **1. KÍNA ÉS AFRIKA KAPCSOLATA**

### **1.1 Afrika földrajzi helyzete**

Afrika a területének nagyságát tekintve Ázsia után a második legnagyobb kontinens, államainak számát tekintve magasan felülmúlja az összes többi földrészét, jelenleg 54 független állammal és 6 gyarmattal rendelkezik. Területe 30,34 millió km<sup>2</sup>, lakossága pedig körülbelül 14 milliárd fő. (Worldometers,2022) Partvonalana tagolatlan, így kevés öböl, sziget és félsziget határolja, ezáltal a kontinens nehezen megközelíthető, kikötésre kevésbé alkalmas. A kontinens két nagy részre oszthatjuk, melyek Észak-Afrika és Fekete-Afrika. Fekete-Afrika magába foglalja a déli, keleti, közép és nyugati részeket. Elnevezését az itt élő népcsoportok bőrszínéről kapta, ezenkívül még arra utal az elnevezés, hogy a terület évszázadokon át csak részben volt ismert az európaiak számára. A két térség közötti természet- és gazdaságföldrajzi határ a Szahara. Fekete-Afrikának vagy más néven Szubszaharai (Szahara alatti) Afrikának nevezzük azt a részt, amely a sivatagtól délre esik. A szaharai övezet vált az északi és déli rész válaszvonalává elsivatagosodása végett, mely által szinte teljesen lakhatatlanná vált.

Észak-Afrika területe 7,9 millió km<sup>2</sup>, melyet északról a Földközi-tenger, nyugatról az Atlanti-óceán, Keletről a Vörös-tenger és a Közel-Kelet, míg délről a kontinens egyes országai határolják. A térség nagyobb része emberi megtelepedésre és mezőgazdasági művelésre nem alkalmas az éghajlati adottságok miatt, mely által a terület elsivatagosodott. A térség éghajlata

döntően sivatagi. Az északi részt leginkább világos bőrű arab-egyiptomi és berber népesség lakja, dél felé a népesség egyre nagyobb része fekete bőrű. Észak-Afrika országai közé tartozik Marokkó, Tunézia, Egyiptom, Líbia, Szudán, Algéria, Nyugat-Szahara és Mauritánia.

Afrika és Európa komoly történelmi múltra tekint vissza. 1989. február 17-én létrejött a Maghreb Unió (Arab Maghreb Union), létrejöttének a célja, hogy egységet teremtsen az arab országok között. A Maghreb Unió egy politikai és gazdasági, illetve kereskedelmi megállapodás a tagországok között. Tagállamai közé tartozik Észak-Afrikából: Algéria, Líbia, Mauritánia, Marokkó és Tunézia. Ám a Maghreb Unió nagy sikereket az együttműködésben és a közös érdekérvényesítés terén nem tudott elérni Marokkó és Algéria között lévő problémák hatására. (Tóth,2010)

1995. november 27-28-án Barcelonában létrejött az Euro-Mediterrán Partnerség, az Unió 15 tagállammal indul, mediterrán részről pedig 12 állam csatlakozott, melyek között van Egyiptom, Marokkó, Líbia, Tunézia és Algéria Észak-Afrikából, ezenkívül tagja még Szíria, Libanon, Izrael, Jordánia, Törökország és Palesztin Nemzeti Hatóság az ázsiai kontinensről, Málta és Ciprus Európából.

Az együttműködés hangsúlyozza a Földközi-tengeri térség stratégiai fontosságát és a közös történelmi múltat. Az együttműködésnek három fő célja a tagállamok közötti gazdasági kapcsolat erősítése, ám a várt gazdasági növekedés nem érkezett meg. Ennek oka, hogy az arab térségben polgárháborúk dúltak és radikális politikai érők nyertek teret, így nem számított biztonságos helynek a befektetéshez, illetve kereskedelemhez.

Elsősorban a francia politika érdeke az észak-afrikai államokkal mélyíteni az EU kapcsolatait, mely történelmi okokra vezethető vissza, Franciaországnak számos gyarmata volt Észak-Afrikában és a földrajzi közelség is egy fontos szempontot jelent.

## **1.2. Afrika történelmi múltja**

A kontinens múltjának érdekessége abban rejlik Európa szempontjából, hogy egészen a 19. századik a kontinens szinte történelem nélkülinek tekinthető, melynek oka, hogy tulajdonképpen hiányoznak az írott források a múltból. Az európaiak megjelenése előtt a kontinensen csekély számban volt jelen írástudással rendelkező civilizáció. A 19. század elején még csak néhány európai gyarmat volt megtalálható a térségen. A kolonizáció korszakában két állam tudta megtartani függetlenségét, - Abesszínia és Libéria. Azonban ezek az államok sem



tudták elkerülni a kiszolgáltatottságot. Az afrikai népek egymással is rivalizáltak az egymás közötti ellentétek hatására. A kiszolgáltatottság következményeként fontos szerepet kapott a dekolonizáció, és Afrika számára az elsődleges céllá a gyarmati rendszer felszámolása vált. Néhány arab állam már a második világháború alatt kivívta függetlenségét, ilyen például Egyiptom. Ám a legtöbb állam csak 1945 után vált függetlenné.

A volt gyarmatok önállóvá válását követően, 1963. május 25-én létrejött az Afrikai Egységszervezet, melynek célja az földrész gazdasági együttműködésének megteremtése és az államok közötti konfliktusok békés kezelése. Ez volt az első olyan szervezet, amely elsőként lépett fel az egész kontinens képviselőjeként egyrészt a világon, másrészt a földrészen belül is. A szervezet további céljai közé tartozott az emberi jogok érvényesülésének előmozdítása és az életszínvonal növelése, ezenkívül nagy jelentőséget kapott az egykori gyarmati rendszer maradványainak felszámolása és a szuverenitás védelme. Megalakulásakor 32 független tagállammal rendelkezett, jelenleg ez a szám 55-re nőtt. 2002. június 9-én a szervezet megváltoztatta a nevét Afrikai Unióra. Ez a szervezett már egy szorosabb együttműködés az afrikai államok között, melynek célja, hogy együttes erővel álljanak ki a kontinens országainak érdekeiért. Az Afrikai Unió székhelye Etiópiában, Addisz-Abebában található. Témám szempontjából is fontos, hogy az épületét Peking ajándékozta Afrika számára. A kontinensről egyedül Marokkó nem tagja az Afrikai Uniónak, ugyanis 1985-ben a Nyugat-Szahara belépése elleni tiltakozásképp kilépett az előszervezetből és később az Afrikai Unióhoz sem csatlakozott. 2017-ben Marokkó 33 év után az Afrikai Unió tagja lett. (NKP, 2017)

### **1.3. Kína-Afrika kapcsolatrendszer kialakulása**

Napjainkban Afrika szerepe növekszik a globális világban. A kontinens a múltban kiszolgáltatott helyzetben volt, de ezen okok mára már megszűntek, így a 21. század elején megkezdte a gazdasági felzárkózást. A felzárkózást Kiss Judit kutatóprofesszor szerint a régió gazdasági nyitottsága, csökkenő fegyveres konfliktusok, adósságteher mérséklődése, a gazdaságpolitikai és üzleti környezet javulása és külföldi tőkebeáramlás segítette elő. (Kiss,2017) Ezek mellett még legfontosabb tényező Afrika felzárkózása kapcsán a nyersanyagtartalmú iránti növekvő kereslet. (Szakáli,2015) Kína és Afrika között erősödő gazdasági és diplomáciai kapcsolat jött létre, e kapcsolat mindkét fél számára tartogat új lehetőségeket, mind politikai, mind gazdasági területen.

A kapcsolatrendszer jelentős történelmi múltat tudhat magáénak. *Tarrósy István* szerint a kapcsolat kezdetéhez egészen a Selyemútig érdemes visszanyúlni, mely Kelet-Nyugat első kereskedelmi útvonala volt. (Tarrósy,2010) Ez segítette elő Kína nyugat felé való nyitását. A legenda szerint Kína már Európa előtt felfedezte Kelet-Afrikát, de az európai agresszív gyarmatosító szándékkal szemben a kínai tengerészek semmit nem ártottak a helyieknek, ezt Peking előszeretettel emlegeti. (Csen Ho hajóútjai a XIV. században)

A II. világháborút követően, az 1950-es években a kétpólusú világban Afrika és Kína is a fejletlen ún. *harmadik világ* térségei közé tartozott, így a közös fellépés érdekében 1955-ben megrendezésre került a Bandungi Konferencia, amely a kínai-afrikai kapcsolatrendszer első lényeges állomása volt. A konferencián összesen 29 ázsiai és afrikai ország vett részt, melynek célja volt megtalálni a nagyhatalmaktól való független és önálló utat.

Az egyhetes konferencia végén a jelenlévők megállapodtak az emberi fogok betartásában, faji előítéletmentességben, államok szuverenitásának védelmében, nemzetközi jog szabályainak tiszteletben tartásában és a problémák békés úton rendezésében. A konferencián gazdasági kérdések is felvetődtek, melynek célja a nagyhatalmaktól való gazdasági és politikai függetlenség volt, de a témában előrelépés nem történt.

A kétoldalú kapcsolatokban 1953-tól 1976-ig tartott az ideológiai alapú segélyezési időszak, ám a kínai adományok nagysága nem volt igazán jelentős, mert gazdasága még nem indult erőteljes fejlődésnek. A segélyek inkább ideológiai-külpolitikai célokat szolgáltak, Kína kiszakadt a szovjet tömbből és saját magát, illetve érdekeit igyekezett képviselni és támogatást nyerni más, például az afrikai szocialista és kommunista körökben. *Tálas Barna* szerint Kína célja a India-ellenesség és a Szovjetuniótól elhatárolt afrikai-ázsiai tömb létrehozása volt. (Tálas, 2008) Afrika jelentősebb támogatása Kína részéről 1960-ban indult meg, ebben az időben kezdett Kína jobban nyitni a fejlődő államok felé. Az ország megítélése pozitív volt Afrikában, mert az adott állam belügyeibe való beleszólás nélkül nyújtott – és ez ma is jellemző - pénzügyi és technikai segítséget. (Mawdsley, 2007)

A Bandungi konferencia szolgát alapul az 1961-ben megalapított El-Nem Kötelezettek Országok szervezetnek, mely napjainkig működik, jelenleg 118 országa a tagja, 18 pedig megfigyelő státusszal rendelkezik. Tagjai elhatározták, hogy nem kívánnak a két pólusú világ hidegháborújába becsatlakozni.

A következő fontos esemény a kínai-afrikai kapcsolatok fejlődésében az 1976-ban Kína által megépített Tanzam vasútvonal volt. A vasút összeköti Dar es Salaamot Zambia központjával és a tengerrel nem rendelkező Zambia számára alternatív útvonalat kínál a tengerhez.

Kiemelt esemény volt a kapcsolatokban, amikor 1971-ben Kína az ENSZ Bizottság Tanácsának állandó tagjává vált. Ehhez számos afrikai állam nyújtott segítséget, Kínát elismerve Tajvannal szemben Kína képviselőjeként a nemzetközi szinten Tajvannal más néven Kínai Köztársasággal szemben. 1971-ben az Amerikai Egyesült Államok és a nyugati országok többsége is a Kínai Népköztársaságot ismerte el legitim államként. Ez egy fontos mérföldkő volt a kínai-afrikai politikai kapcsolatrendszerben, a Kínát támogató államok hatalmas összegű anyagi támogatásra tettek szert. A kapcsolat itt mélyült el valójában.

1978-tól Kína meghirdette a „nyitott ajtók politikáját” (Open Door Policy), mely keretein belül Kína megváltoztatta korábbi politikáját. Innentől kezdve Kína aktív a világpiacon és külkereskedelme gyorsan nőtt. Emellett jellemzővé vált Kínára az exportösztönző államilag vezérelt gazdaságpolitika és a növekvő külföldi tőkeberuházások. Kína bekapcsolódott a világgazdaságba és folyamatosan növelte exportját a világpiacra, világgazdasági szerepét és világpolitikai súlyát. (Huan,1986)

Az 1980-as években a kapcsolatok erősödése az új stratégiának köszönhető, Peking olyan segélyeket nyújtott, mely mindkét fél számára előnyt jelentettek. Kína új szektorokban próbálta ki magát, ahol eddig csak kis számban volt jelen, gondolni lehet itt például az államilag finanszírozott közvetlen külföldi befektetésekre és a vegyesvállalatokra.

1982-ben Csao Ce-jang kínai miniszterelnök 11 afrikai országban tett látogatást, útja során egyértelművé vált az új kínai politika. Ez a „kínai együttműködés négy alapelvéként” vált ismerté. (Tarrósy,2008)

- 1.egyenlőség és kölcsönös előnyök
2. gyakorlati eredmények központba helyezése
3. együttműködés formáinak változatossága
4. gazdasági fejlődések

Ezek a hivatalos elvek is azt mutatták, hogy Kína új stratégiába kezdett afrikai kapcsolataiban.

Az 1990-es években, a korábbi nagy siker hatására is, Kína tovább növelte jelenlétét Afrikában. Ekkor indultak meg a kedvező feltétellel nyújtott kínai hitelek, majd később az infrastruktúra fejlesztése is jelentősebb szerepet kapott. Az 1990-es évek után az anyagi támogatás mellett szakképzett munkaerő is érkezett a kontinensre, mely fontos szerepet játszik az infrastruktúra munkálatok előre haladásában. Az 1990-es évektől az intenzív kínai jelenlét Afrikában, a gazdasági terjeszkedés és az aktív segélyezés napjainkban is tart.

#### **1.4. FOCAC**

A kínai-afrikai kapcsolatrendszer fontos állomása volt a Kína-Afrika Együttműködési Fórum (FOCAC) megszületése 2000-ben. Itt fogalmazódott meg a teljes Kína-Afrika kapcsolatrendszer stratégiája. A Fórum célja a turizmus, tudomány, oktatás, egészségügy és a környezetvédelem támogatása és fejlesztése. Megalakulásakor a gazdasági és kereskedelmi kapcsolat új lendületet kapott.

A kooperáció 5 fő alappillére rámutat az együttműködés közös céljaira, melyek: (FOCAC,2019)

- 1.egyenlőség és közös gyarapodás
- 2.formai és tartalmi diverzitás
- 3.gyakorlati eredményekre való fókuszálás
- 4.törekvés a közös fejlődésre
5. nézeteltérések békés rendezése

A szervezet 3 évente tart csúcstalálkozót, mely egyik évben Pekingben, majd az azt követő alkalommal Afrikában kerül megrendezésre, szemléltetve, hogy Kína egyenlő partnerként kezeli Afrikát, és nem irányítani szeretné. 2000 és 2021 között összesen nyolc konferencia került megrendezésre. A Fórum tagja minden afrikai állam és ezek mindegyike elismeri Kínát Tajvannal szemben. Ez a kínai szempontból rendkívül hangsúlyos kívánság, volt a csatlakozás feltétele. (FOCAC,2021) A Kínai Népköztársaság szerint ugyanis Tajvan Kínához tartozik. Ezt jelenti az „egy Kína elv”, mely szerint Kína szuverenitása és felségterülete nem megosztható. (Chinaembassy, 2022.)

Az első konferencia 2000. októberében került megrendezésre Pekingben, ahol 44 afrikai állam és 80 kínai miniszter vett részt. Összességében az esemény eredményesen zárult. Gazdasági és politikai kérdések mellett fontos szerepet kapott az oktatás kérdése is. Kína ösztöndíj programot nyújtott ezután az afrikai diákok számára, emellett felajánlotta tanárok és egészségügyi szakemberek küldését a kontinensre. Ezenkívül Kína adósságelengedést ajánlott fel 31 súlyosan szegény ország számára, 1,38 milliárd dollár értékben. Emellett ösztönözte a kínai befektetőket az afrikai aktivitásra és a bilaterális kereskedelem elősegítésére.

A második találkozó 2003. decemberében került megrendezésre Etiópia fővárosában, Addisz-Abebán, ahol 44 afrikai állam vett részt. Fő témája a humán erőforrás terület fejlesztése volt, emellett szóba került Kína és Afrika közötti turizmus segítése.

A következő konferencián, mely 2006. novemberében került megrendezésre Pekingben ismét felmerült a humán területeket érintő együttműködés kérdése. Szorgalmazták a két fél között való kereskedelem növekedését, mely által a legszegényebb déli országok vámmentességet kaptak. Ez Észak-Afrikát nem érintette. 2007-ben megszületett a Kína-Afrika Fejlesztési Alap, mely célja volt, ösztönözni a kínai cégek afrikai befektéseit. Ezenkívül számos további segély és támogatás érkezett Pekingből, mint például 30 kórház építése és malária elleni gyógyszer szállítása a rászoruló államok számára.

A következő találkozóra 2009-ben került sor Egyiptom egyik turistavárosában, Sharm El-Sheikben. A konferencia keretein belül bejelentették a legszegényebb és legfejletlenebb afrikai országok számára a kamatmentes kormányzati kölcsönök általi tartozás elengedését. Ezenkívül 10 milliárd dollár alacsony kamatozású hitelt nyújtott Peking, igény szerint Afrika részére és speciális kölcsönt ígért az kis és középvállalkozások számára is. A tervezetek szerint 100 megújuló energia projektet valósítanak meg, naperműveket és vízerőműveket építenek. Felmerült a mezőgazdaság támogatása is, mely keretein belül Kína mezőgazdasági szakértőket küld majd Afrikába. Mint, az előző találkozón ezen alkalommal is egy fontos kérdés az egészségügyi helyzet javítása. További 30 további kórházat építettek Afrikában és 3000 doktort és ápolónőt képeztek ki a terület számára. Az oktatás további támogatása is fontos szerepet kapott. Kína bejelentette, hogy 50 kínai-afrikai iskolát építtet és növeli az ösztöndíjra szánt támogatások összegét.

2012 júliusában a találkozó ismét Pekingben került megrendezésre. A legfőbb kérdés az afrikai országokban való mezőgazdaság, infrastruktúra és a kis és középvállalatok fejlesztése volt, melyhez Peking 20 milliárd dollár hitelt folyósított. Itt jelent meg először a biztonságpolitika kérdése. Hu kínai elnök szerint fontos elmélyíteni a kapcsolatot az Afrikai Unió tagországaival és fontos pénzügyileg támogatni a békefenntartó testületeket. (FOCAC,2012) Döntés született az ivóvízellátással és az erdővédelmi programokkal kapcsolatos támogatásokról.

2015-ben Johannesburgban, a Dél-afrikai Köztársaságban került sor a találkozóra. Legfontosabb kérdése a klímaváltozás által okozott problémák elleni küzdelem volt. Kína bejelentette a Kína-Dél-Dél Együttműködési Alap megalapítását, és hogy ennek keretében nyújt támogatást. További pénzügyi támogatást kapott az Afrikai Unió biztonságpolitikai terve. Ezenkívül ipari és technológiai parkok létesültek és újabb 2000 felsőoktatási képzésre nyílt lehetőség.

A következő találkozót 2018-ban Pekingben tartották, melyen 50 afrikai állam vett részt. Kína kamatmentes, illetve kedvezményes kamatozású hitelt ajánlott fel az afrikai országok számára. Ezenkívül számos segélyben és támogatásban részesítette a kontinenst, melyek mezőgazdasági adományt és élelmiszersegélyt is tartalmaznak. Továbbá megígérte, hogy továbbra is támogatja az Afrikából történő exportot Kínába.

A máig utolsó találkozó 2021. novemberében került megrendezésre Szenegálban. A korábbi csúcstalálkozókkal ellentétben, ez csak miniszteri szintű találkozó volt, tehát ebben az évben alacsonyabb szinten zajlott a találkozó. Az eseményen jelentős mennyiségi és minőség korlátozások bevezetés történt meg, Kína visszafogta tervezett tevékenységeit Afrikában. Mezőgazdasági segítségnyújtás, környezetvédelmi, egészségügyi, közbiztonsági és vállalati projektek száma 50-ről 10-re csökkentek. A korábbi ösztöndíj támogatások száma 500.000-ról 100.000-re csökkent. Ezek a számok hatalmas visszaesést mutatnak a korábbi évekhez képest. A visszaeséssel ellentétben Kína egymilliárd dollár értékű oltóanyag-adagról szóló kötelezettséget vállalt. A pandémia alatt az első hullám esetében Kína maszkokat exportált az egész világba, ezt nevezzük „maszkdiplomáciának”. A második és harmadik hullám esetén a nyugati országok többsége a lakosság mielőbbi beoltására koncentrált, így megkezdődött a vakcinaimport. Kína több millió vakcinát szállított világszerte, beleértve a fejlődő államokat is, mellyel célja bebiztosítani magát vezető hatalomként és javítani a negatív megítélésen, melyet a vírus kitörése okozott. (Palkovics, 2021)

Összességében kijelenthető, hogy az Kína-Afrika Együtműködési Fórum tevékenysége sikeres volt és számos új lehetőséget nyújtott Afrika számára a fejlődés útján. Az oktatás fejlődésével kapcsolatban létrejött a Kínai-Afrikai Egyetemek 20+20 Együtműködési terve, ez az alforum felelős az oktatással kapcsolatos fejlődésért. A tudomány és technológia, illetve kutatás fejlődése érdekében létre jött a Kína- Afrika Tudomány és Technológia Partnerség Terv. Megjelent a mezőgazdaság segítése érdekében is egy alforum, ez a Kína-Afrika Mezőgazdasági Együtműködési Fórum. A Fórumnak köszönhetően nagy fejlődésen ment keresztül az egészségügy és a kultúra is.

## **1.5 Kína-Afrika kapcsolatrendszer kialakulásának okai és motivációi**

Az előző fejezetben bemutatam a Kína-Afrika kapcsolatrendszer alapjait, illetve azt, hogy milyen támogatásokat nyújtott Kína Afrika számára. Ebben a fejezetben azon lehetséges okokat fejtem ki, hogy miért keltette fel a kontinens Kína figyelmét. Peking motivációit két nagy csoportba lehet osztani, melyek gazdasági és politikai motivációk.

### **1.5.1 Gazdasági motivációk**

Számos kutató szerint a kínai közeledés célja a kezdetekben a nyersanyag és olajszükséglet pótlása volt. Az elmúlt évtizedben Kína jelentős gazdasági növekedésen ment keresztül, gazdasága rohamos ütemben kezdett fejlődni, melyhez nyersanyagra volt szüksége. Kína gazdag ritkaföldfémekben, de más nyersanyagból kis mennyiséggel rendelkezik, ezzel ellentétben Afrika bővelkedik ezekben, mint például: olaj, alumínium, vasérc, réz, nikkel, réz és színesfémek. Ezzel párhuzamosan az 1990-es évektől Afrika is, a korábbiaknál erősebb gazdasági fejlődést mutatott, a kontinens békésebb lett, melynek hatására számos vállalkozás és befektető jelent meg a földrészen.

2017 és 2020 között Kína volt a legnagyobb befektető Afrikában, ez által új munkahelyek keletkeztek és számos projekt vette kezdetét a kontinensen. Ebben az időszakban Afrikába befektetett FDI 20%-a származott Kínából, de Európa és az USA még mindig az első helyen állnak FDI állomány tekintetében. (Supchina,2021)

Az Afrikában megjelenő kínai cégek többsége magántulajdonban van, 2019-ben kínai magánvállalatok 70%-át adták a teljes Kína befektetéseknek. Ezek a befektetések nagyrésztben piackeresők és exportorientáltak. Ezt azért tartom fontosnak kiemelni, mert megmutatja, hogy Kína életképes piacként tekint Afrikára. Emellett a kínai cégek gyakran saját pénzüket használják fel a befektetésekhez és nem kérnek állami pénzügyi támogatásokat.

Ezek a cégek számos előnnyel járnak mindkét fél számára, az afrikai alkalmazottak a kínai cégek 70-90%-át teszik ki. A munkahelyteremtés mellett ezek fontos szerepet játszanak a tudás és a technológia átadásában. Számos alkalommal a vállalatok képzést biztosítanak az alacsony képzettségű afrikaiak számára.

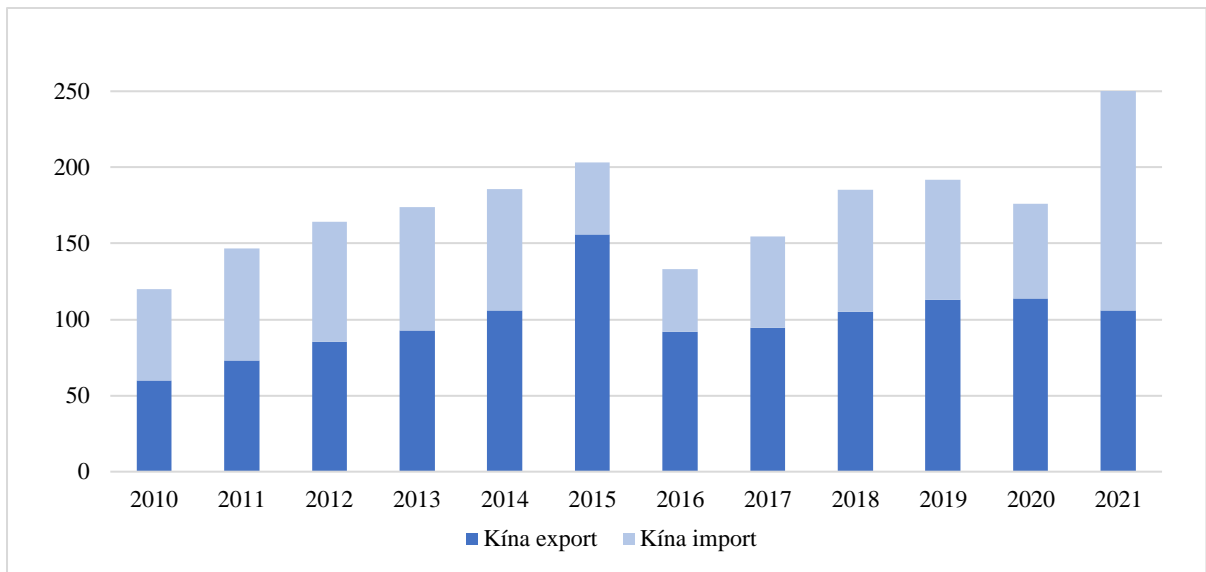
Kínát kereskedelmi érdekek is kötik a régióhoz, számos befektető keres helyet a világban, ahol a nyugati versenytársak csak alacsony számban vannak jelen.

Kína kereskedelmi és befektetési kapcsolata Afrikával mindkét fél számára fontos. Előbbi számára Afrika egyre növekvő nyersanyagforrást jelent. Mindenekelőtt a kőolaj, a vasérc és a réz azok, amelyek hozzájárultak Kína gyors gazdasági fejlődéséhez. Afrika számára Kína jelentős kereskedelmi partnert és befektetőt jelent, amely olcsó fogyasztási cikkekkel látja el, megvásárolja a természeti erőforrásait, és segíti az infrastruktúra kiépítését.

Kína globális kereskedelmének a kontinens mindössze 4%-át tette ki 2011-ben, de az évek folyamán a kereskedelmi kapcsolat jelentősen nőtt. Az elmúlt évtizedben Afrika Kínával folytatott kétirányú kereskedelme 30%-os éves növekedési rátával (CAGR) emelkedett, a 2001-es 10,8 milliárd dollárról 2011-re 150,3 milliárd dollárra. 2021-ben ez az összeg már 254,3 milliárd dollárra nőtt, ami 38,2%-os növekedést jelent az előző évhez képest. (NDRC.gov,2022)

Míg Kína Afrikába irányuló exportjának összetétele nagyjából hasonlít Kína globális exportjának összetételére (főleg kommunikációs berendezések, gépek, elektronikai cikkek és járművek), az Afrikából származó import összetétele viszonylag koncentrált a természeti erőforrásokra (hasonlóan Latin-Amerikából származó importjához). Ezt a kőolaj (64%), a vas és egyéb fémércek/koncentrátumok (16%) és a réz (6%) képviselték.

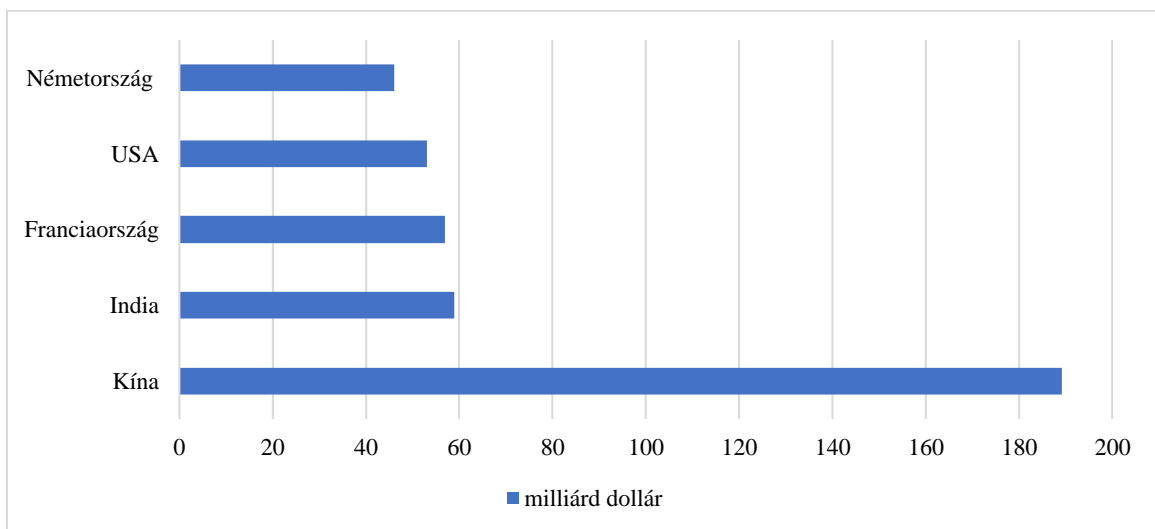




1. ábra: Kína és Afrika kereskedelme 2010 és 2020 között

forrás: Johns Hopkins Egyetem adatbázisa (saját szerkesztés)

Kína és Afrika éves kereskedelme 2010 és 2014 között 8%-os növekedést mutatott, majd 2015 és 2016-ban jelentős visszaesést jelentkezett, ha ezt a két évet figyelmen kívül hagyjuk, akkor évente 20%-os növekedés tapasztalható. Ebben az időszakban, 2010-től a visszaesésig kijelenthető, hogy Kína az kontinens legfontosabb gazdasági partnere. (McKinsey&Company, 2017). 2015-ben a éves kereskedelem értéke 189 milliárd dollár volt, ezzel meghaladta a második kereskedelmi partnerét, Indiát. India realizált kereskedelme 130 milliárd dollár volt.



2. ábra: Afrika legfontosabb kereskedelmi partnerei 2015-ben

forrás: McKinsey & Company (2017) (saját szerkesztés)

Az ábrán is megfigyelhető, hogy Kína kereskedelmi súlya meghaladja a nyugati vetélytársakat, mint Németország, USA, Franciaország és a már korábban említett Indiát.

A vizsgált időszakot tekintve Kína legnagyobb kereskedelmi partnere a kontinensről a Dél-afrikai Köztársaság, mert ez a kontinens legfejlettebb állama, majd ezt követi Angola, Egyiptom és Nigéria.

A 2016-ban csökkenés következett be a kétoldalú kereskedelmi kapcsolatokban a kontinensen dúló polgárháborúk hatására. 2017-től ismét növekedésnek indult. Meglepő módon a Covid-19 megjelenésének hatására a kereskedelem nem csökkent Kína és Afrika között, további növekedést mutatott. 2021-ben a kereskedelem rekord mennyiséggel nőtt, 2021. szeptemberére a kereskedelem értéke elérte a 185 milliárd dollárt, ez 38,2%-os növekedés az előző évhez azonos időszakához képest. A hirtelen növekedés részben az e-kereskedelem gyors fejlődésének volt betudható, a kereskedelem értéke a teljes évet vizsgálva 254,3 milliárd dollár volt. Tehát a pandémia önmagában nem hatott negatívan a kétoldalú kereskedelemre.

Az elmúlt 12 évben Kína a kontinens legnagyobb kereskedelmi partnerévé vált, a Kína által exportált gépek és napi szükségleti cikkek elengedhetetlen elemei az afrikai napi termelésnek.

Ez a kétoldalú kereskedelmi kapcsolat fontos az amerikai cégek számára is, mivel a változó kínai keresleti és kínálati feltételek hatással lehetnek a globális nyersanyagárakra és a versenyfeltételekre az Afrikában működő amerikai cégek számára is.

### **1.5.2 Politikai motivációk**

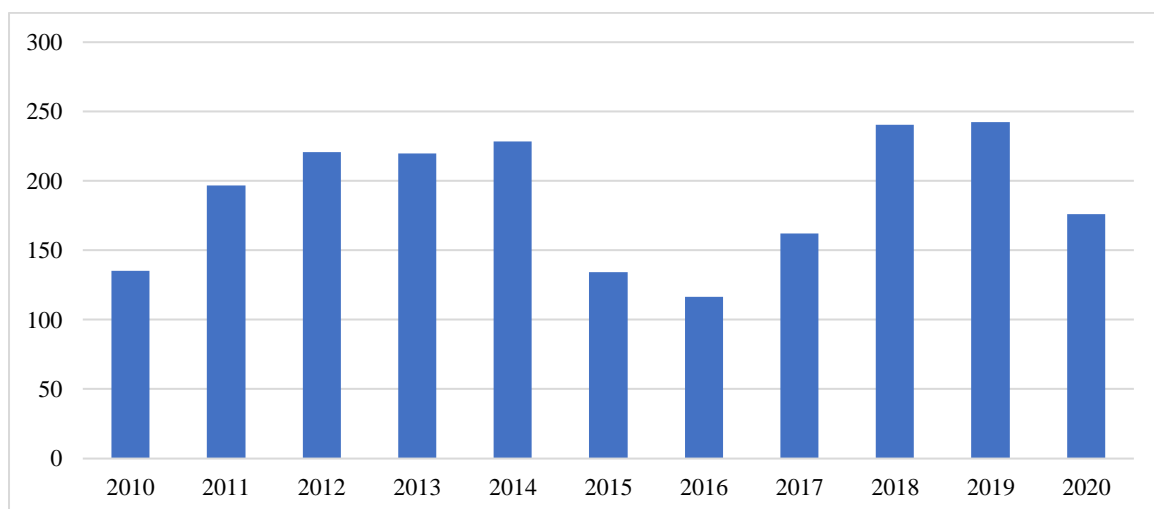
Természetesen a gazdasági motivációk mellett megjelentek a politikai érdekek is. Ahogy már említettem a korábbi fejezetekben is a Kína-Afrika kapcsolatrendszerben fontos politikai szerepet játszik Tajvan kérdése. Kína a mai napig nem ismeri el Tajvant önálló államként, hanem saját részének tekinti, melyben Kína partnerre talált Afrika országaiban. Az Egyesült Nemzetek Szervezetének intézményeiben az afrikai államok szavazati joggal rendelkeznek, így

Kínának érdekében állt megnyerni a kontinens támogatását, mellyel elérheti legfőbb céljait a globális intézményrendszerben. Kína emellett globálisan olyan nemzetközi intézményrendszer kiépítésére törekszik, melyben nem a II. világháború utáni, USA-ra és Európára szabott szabályok dominálnak. Ebben a törekvésben nyújthat segítséget Afrika.

Annak érdekében, hogy az együttműködés hosszútávú és sikeres legyen a kontinens globális problémáit kell javítani. Afrikával kapcsolatban köztudott a szegénység, nyomor és a háborús problémák. Segélyek és támogatások áradnak a területre számos országból, melynek támogató ereje tagadhatatlan, ezzel ellentétben mégsem hozta meg az elvárt eredményt. A problémák leginkább Fekete-Afrikában jelentkeznek, de a kihívások nem elhanyagolhatók Észak-Afrikában sem. A legnagyobb problémák közé tartoznak az egészségügyi kihívások, bár ez már nem játszik akkora szerepet, mint az utóbbi évtizedekben. Kína számos segílyt és támogatást nyújtott a kontinensen lévő helyzet javítására, kórházak építésével, infrastruktúra fejlesztésével, oktatási támogatásával és a közbiztonság javításával.

### 1.5.3. Befektetések a kőolaj-iparban

Kína a világ egyik legnagyobb olajfogyasztója. Az olajfogyasztás folyamatosan növekszik 1980 óta, amelynek fő oka, hogy megnövekedett kereslet a közlekedési és ipari szektorban (WORLDOMETER,2021).

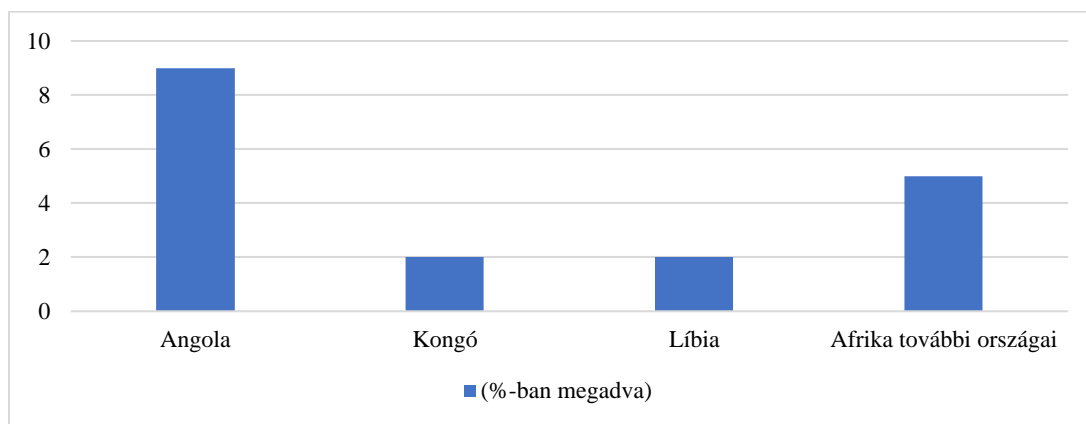


3. ábra: Kína teljes olaj importja 2010 és 2020 között (milliárd dollár)

forrás: statista (saját szerkesztés)

2019-ben Afrika Kína olajimportjának 18%-át adta, melynek fele Angolából érkezett. Líbia és Kongó is hozzájárult az olajimporthoz, mely 2-2%-ot jelentett, ezenkívül Afrika többi országai 5%-ot tettek ki Kína teljes olajimportjából. Az ázsiai állam behozatalának nagyrésze Afrika mellett a Közel-Keletről származott (44%) és Oroszországból (16%).

Kína 2020-ban 176,3 milliárd dollárért importált kőolajat, mely 2016-hoz képest 51,8%-os bővülés, azonban ez 2019 és 2020 között 26,1 %-kal csökkent a pandémia hatására.



4. ábra: Kína olajimportja Afrika egyes országaiból 2019-ben

forrás: statista (saját szerkesztés)

2019 és 2020 között tapasztalható visszaesés ellenére, Egyiptom (9,2%-os növekedés) és Nigéria (4,6%-os növekedés) olajexportja erősödött Kínába. (Ritz,2021)

A kínai olajtársaságok, annak érdekében, hogy globális szereplőkké váljanak az olaj és gázpiacokon jelentős befektetéseket hajtanak végre a feltárásában és kitermelésében egyaránt. A beruházásokból három kulcsfontosságú szereplő majdnem egyenlő részesedéssel rendelkezik, melyek a Kínai Nemzeti Kőolajtársaság (China National Petroleum Corporation-CNPC), amely olaj és gázkutatást végez, emellett kitermelést is. A Kínai Nemzeti Part menti Olajtársaság (China National Offshore Oil Corporation, CNOOC), amely a tengeri kutatást és a termelést végzi és a Kínai Petrokémiai Társaság (Sinopec-China Petrochemical Corporation), amely a finomítást végzi. (Szunomár, 2020)

2019 és 2023 között az olajtársaságok 15 milliárd dollár összegű befektetést terveznek végrehajtani az afrikai olajiparban, a kiadások kétharmada Nigériába, Ugandába, Mozambikba és Angolába történik majd, bár az utóbbi néhány évben megindul a befektetés Észak-Afrikában is. A Sinopec és a CNOOC Nigériában és Angolában tevékenykedik, a CNCP pedig Mozambikban rendelkezik részesedéssel. (Africa-oilweek,2022)

Sokakban felmerül a kérdés, hogy mégis miért növeli Kína befektetéseit az afrikai olaj- és gázesektorokban?

Coa Chai szerint a megnövekedett belföldi energiakereslet arra készítette Kínát, hogy nyersanyagokat importáljon, ezáltal Kína 20 afrikai országban jelent meg ezen érdeklődése miatt. (Africa-oilweek,2022) Ha Kína gazdasága tovább fejlődik, akkor feléli jelenlegi nyersanyagforrását és előreláthatólag nyersanyagszükségletének 80%-át importálni kényszerül. (Czirják,2019)

A China National Petroleum Corporation aláírt egy szerződést a nyugat-afrikai Benin kormánnyal egy kőolajvezeték építésével és üzemeltetésével kapcsolatban. A vállalkozás tervei szerint épít egy 1980 kilométeres csővezeték a nigeri Agadem olajmezőtől a benini Seme Terminal kikötőjéig. Ez a legnagyobb befektetés egy nemzeteken átívelő olajvezetékbe, amelyet a CNPC hajt végre Afrikában, és célja a kőolaj Nigerből a nemzetközi piacra történő szállításának további elősegítése, valamint Benin társadalmi és gazdasági fejlődésének elősegítése.

A hatalmas kínai felvásárlás hatására érdekes az olajárakat is megvizsgálni. Az OPEC (Kőolaj-exportáló Országok Szervezete) által indított ármegállapító akciót erősen befolyásolta a kínai kőolajfelvásárlás. 2020-ban az OPEC-országok adták kínai kőolajimportjának 49,2%-át. Az OPEC-országok közé tartozik Afrikából: Algéria, Angola, Nigéria, Líbia és Gabon. (OPEC,2020)

2020-ban Kína 15 legnagyobb olajimportőrei közé tartozott Angola (13,91 milliárd dollár), Kongó (3 milliárd dollár) és Gabon (2,1 milliárd dollár). Az első 15 ország adta Kína kőolaj importjának 89,9 %-át. (CIA, 2022)

## 1.6. Kínai hitelek

Az 1990-es években a nyugati hatalmak nem szívesen nyitottak a kontinens felé, így Afrikának alig volt lehetősége volt a fejlődés útjára lépni, a kínai tőke ebben tudott segíteni. A nyugati bankok a politikai kockázatok miatt csak magas kamatokra hajlandók hitelt nyújtani a kontinensnek, így népszerűek lettek a kínai hitelek. A kínai hiteleket főleg állami bankok vagy állami befolyású bankok adják, így a hitelek mögött megjelennek Kína politikai, illetve globális érdekei is.

Az utóbbi években számos alkalommal a kínai hiteleket „adósságcsapda-diplomáciaként” emlegetik, mely azt jelenti, hogy Kína hatalmas összegű hiteleket folyósít a fejlődő országok számára, melyek egy idő után képtelenek lesznek visszafizetni a felvett összegeket, mely hatására aztán Kína koncessziós jogokat szerez, hogy növelje befolyását az adott országban, ezzel megsértve annak szuverenitását. Ebből arra lehet következtetni, hogy Kína úgy próbálja politikai és gazdasági befolyását növelni, hogy a hitelekkel fizetéseképtelenné teszi az adott országot. Feltételezhető, hogy számos afrikai ország sem lesz képes visszafizetni a korábban felvett kölcsönöket. Az ilyen esetekre remek példa Zambia, Uganda és Kenya esete.

2020-ban Zambia államcsődöt jelentett, melynek hatására 2021. októberében a China Development Bankkal megegyeztek a fizetés átütemezéséről.

Érdekes megemlíteni az ugandai autópálya építés esetét is. Kína 52 kilométeres utat épített 2019-ben Ugandában a fővárostól a reptérig, mely azonban jórészt kihasználatlan. Ennek oka, hogy az itt élőknek nem telik utazásra. Az út építése 450 millió dollár volt, mely jóval a valós ár feletti valószínűleg. A megépítése előtt nem készült sem környezettanulmány, de nem volt nyílt versenykiírás sem. (European Bank) Ennek hatására Uganda csőd közeli állapotba került.

Kenya fővárosából egészen az Indiai-óceán partjáig húzódó 300 mérföldes vasútvonal épült kínai kölcsönökből. Kína azonban nem finanszírozta a Kenya és Ugandát összekötő vonal befejezését, mert úgy vélte, hogy a befektetés nem térülne meg, így a vasútvonal nem ért el Uganda fővárosába és nem hozta meg az elvárt hasznot. (ORIGO, 2017)

A kínai hiteleket két csoportba oszthatjuk, számos hitel 0 százalékos kamatozású, de emellett megjelentek a magas kamatozású hitelek is, melynek oka, hogy a kínai állam nem tesz kikötést,

hogy mire lehet az összeget felhasználni, így számos esetben politikusok hatalomban maradásához játszanak nagy szerepet a kölcsönök.

2000 és 2019 között 1141 hitelszerződést írtak alá az afrikai államok 153 milliárd dollár értékben. (Johns Hopkins Egyetem adatbázisa,2019).

A hosszú lejáratú hiteleket a Kínai Fejlesztési Bank és a Kínai Export-Import Bank adja kedvező kamatra és kevesebb pénzügyi és politikai átláthatóságot várnak el, mint a Világbank, vagy a Nemzeti Valutaalap. A megállapodásokkal Peking biztosítja magának a nyersanyagokat a gyors ipari fejlődéshez, mert a törlesztés energiahordozókban vagy más természeti kincsekben is lehetséges.

Gyakran ezen megállapodások számlázása jüanban történik, kiiktatva a dollárt a kereskedelmi folyamatokból. Így Kína hitelezési aktivitása szerepet játszik annak a kínai célnak a megvalósításában is, hogy a dollár globális vezető szerepét gyengítsek.

### **1.7.Együttműködéssel kapcsolatos nehézségek**

Már a korábbi fejezetekben is felmerültek azok a kérdések, hogy a Peking és Afrika közötti kapcsolatrendszer mennyire előnyös vagy éppen hátrányos a fekete kontinens számára? Az együttműködésnek több problémája is van, ebben a részben ezeket fogom kifejteni. Bár a kínai jelenlétnek pozitív hatási vannak, emellett megjelenik számos negatívum is.

Felmerül a kérdés számtalanszor nemzetközi viszonylatban, hogy vajon Kína valóban partnerként tekint Afrikára, vagy csak kizsigerelni próbálja a kontinenst és átvenni a volt gyarmatosítók szerepét.

A kérdés megértéséhez tisztában kell lennünk, hogy mégis mit jelent a gyarmatosítás szó. A gyarmatosítás szó önkényes uralmat jelent egy fejletlen régió felett, katonai erővel kényszerítve a területet az engedelmességre. A gyarmatosítók a gyarmatosított terület természeti kincsit kiaknázzák érdekei érvényesítése érdekében. Itt jelenik meg a második gyarmatosítás vagy a modern gyarmatosítás fogalma is, mely azt jelenti, hogy Kína nem katonai erővel, hanem gazdasági növekedés révén növeli befolyását. Az egykori gyarmatosítók, Franciaország és Nagy-Britannia is kifejezte erős nemtetszését a Kína jelenléttel szemben.

A Covid19 előtt egyre több kínai bevándorló érkezett Afrikába, akik elsősorban az ottani kínai projekteken vállaltak szerepet, majd később itt próbálnak szerencsét, kínai boltokat, üzleteket és gyorsbüféket létesítenek, ezzel elveszik az itt élőkől a vállalkozási és a munkalehetőséget. Egyre több üzlet jelennek meg olcsó és gyakran silány minőségű termékekkel, mellyel a helyi vállalatok nem tudják tartani az árversenyt. Erre egy remek példa a Dél-afrikai Köztársaság esete. A kontinensen ez a legfejlettebb acél és gépipar ágazati szereplő, a kínai alacsony árak mellett nem tudták tartani a versenyt, így védővám kivetésére kényszerültek. Ennek következtében csak 2015-ben 11 ezer munkahely szűnt meg a Dél-afrikai Köztársaságban.

2009 és 2020 között a legnagyobb számban 2015-ben érkeztek bevándorlók Kínából Afrikába, 263,659. Ám ez a szám 2020-ra 43%-kal csökkent- 104,075- a vírus által okozott utazási nehézségek hatására. (Johns Hopkins egyetem adatbázisa, 2020) Napjainkban több tízezer kínai él Afrikában, sokan a szigorú felügyeleti szabályok miatt távoztak Kínából és Afrikában telepedtek le. Kezdetben Dél-Afrikában volt jelentős a kínai jelenlét, de napjainkban már Észak-Afrikában is jelentős. (Polyák, 2016)

Ezenkívül egyre szaporodnak a kínai vállalatok, melyek elsősorban kínai munkásokat alkalmaznak és csak őket képzik, majd teszik később vezető pozícióba, így a helyiek nem tudnak fejlődni. Emellett alacsony munkabért fizetnek a helyieknek és gyakran figyelmen kívül hagyják a munkajogi előírásokat.

Ez az afrikaiak számára egy bizonyos ellenszenvet váltott ki, így nem ritka az idegengyűlölet. Mbeki, dél-afrikai elnök szerint „a tömegek nem nyernek az együttműködéssel, hanem csak a korrupt „politikai elit”. (Spiegel, 2007.01.16.).

Felmerül a probléma a környezetvédelmi előírások megszegésében és a természeti erőforrások illegális kizsákmányolásával is kapcsolatban. A következő probléma a halászattal kapcsolatban jelentkezik, a kínai halászhajók gyakorlatilag annyi halat fognak ki egy hét alatt, mint a helyiek egy teljes évben. A túlhalászás leginkább Nyugat-Afrikában jellemző. (Mauritánia, Szenegál, Gambia, Sierra Leone, Guinea). Ez problémát jelent a helyiek megélhetésében és az étkezésében is. (ORIGO, 2017)

Emellett a bilaterális kereskedelem egyenlőtlen, Afrika nyersanyagokat és kőolajat exportál, Kína pedig építkezéseket és infrastruktúra fejlesztést finanszíroz, ezt leginkább önmagának érdekekből. A fejlesztésekből nem csak a helyieknek van haszna, hanem a kínaiaknak is.



Ezek az útvonalakon könnyebbé válik az olaj szállítása.

A pénzügyi szolgáltatások is egyre erőteljesebben terjednek, számos afrikai országgal megállapodtak, hogy azok devizatartalékokat képeznek jüanban. (Kína hivatalos pénzneme).

Összességében elmondható, hogy Kína elsődleges célja egy hosszútávú kapcsolat, melyben ötvöződnék politikai, gazdasági, pénzügyi és politikai emelekek is. A viszony fenntartása érdekében Kína próbál egy függőségi kapcsolatot kialakítani, melyben nagy szerepet játszik a nagy összegű hitelezés. Gazdasági befolyásszerzéssel együtt érdekében áll politikai érdekeit is érvényesíteni.

A negatívumok mellett fontos megemlíteni, hogy a Kína jelenléttel a kontinens sokat fejlődött, olyan infrastruktúrához jut hozzá, mely a gazdasági és társadalmi fejlődés alapja a kontinensen, így a kapcsolatrendszer értékelésekor ezt is szem előtt kell tartani. Ez által Afrikának lehetősége nyílik kitörni a szegénységből.

## **2. KÍNA VETÉLYTÁRSAI**

### **2.1. EU és Afrika közötti kapcsolat**

Az Kína erős jelenléte szembevető volt a többi nagyhatalom számára is. Kína és Európa harca az Afrikában való jelenlétért egy kulcskérdés napjainkban. Az erős kínai jelenlétre Európa is felfigyelt és reagálnia kényszerült. Ha Európa nem szeretné elveszíteni egykori szerepét, akkor új stratégiát kell választania. Kínával szemben Európa korábban nem gazdasági partnerként tekintett Afrikára, inkább, mint szegény, problémákkal teli kontinensre, amely segítségre szorult. Mára ez a felfogás megváltozott, az Európa is egyre inkább partnerként tekint Afrikára, melynek oka részben a növekvő kínai befolyás hatása.

Európa időben megtette a kezdő lépéseket, Kínával egyidejűleg a FOCAC létrejöttkor Európa létrehozta a Cotonoui megállapodás, amely 2000.júniusában került aláírásra és 2003-ban lépett hatályba 79 ország között. A megállapodás célja a mélyszegénység csökkentése, kontinens fejlődésének elősegítése, biztonság és a béke fenntartása, melynek alapja a Loméi Egyezmény 4 alapelve: (Consilium.europa, 2021)

1. partnerek, valamint a fejlesztési stratégiák tulajdonjogának egyenlősége

2. részvétel

3. párbeszéd és kölcsönös kötelezettségek

4. megkülönböztetés és racionalizáció

Kínai mintára itt is elkezdődtek a rendszeres csúcstalálkozók is. Európa és Afrika közös stratégiáját az Afrika-EU csúcstalálkozók tervei alapján hajtják végre.

A csúcstalálkozók hat alkalommal kerültek megrendezésre, az első 2000-ben volt Kairóban, Egyiptom fővárosában, ez nyitotta meg a közös utat a két kontinens között a stratégiai együttműködés felé.

Afrika megerősödött szerepe a második EU-Afrikai csúcstalálkozón kezdett megmutatkozni 2007 decemberében Lisszabonban, amikor Afrika nem írta alá a megállapodást, hogy Európa vámmentesen szállíthasson a WTO (Világkereskedelmi Szervezet) által érzékenynek nyilvánított termékeket a területre. A csúcstalálkozó keretein belül a felek megállapodtak a kapcsolat kiterjesztéséről olyan fontos területekre is, mint a migráció, éghajlatváltozás béke, biztonság és a közös globális kihívások kérdése. (Flavio, 2021)

Az ötödik csúcstalálkozó 2017-ben Abidjanban, Elefántcsontparton került megrendezésre. A csúcstalálkozó keretein belül felmerült a migráció, béke és biztonság, mobilitás, fiatalok gazdasági lehetőségei és a kormányzás területén való együttműködés kérdése.

Az eddig utolsó csúcstalálkozó 2022. február 17. és 18. között került megrendezésre. Ennek keretén belül született döntés, mely 8 pontos közös nyilatkozat elfogadásával zárult.

„Egyetértünk abban, hogy a közös jövőkép célja egy megújult partnerség megszilárdítása a szolidaritás, a biztonság, a béke, valamint a fenntartható és tartós gazdasági fejlődés és jólét érdekében polgárainak és jövő nemzedékeink számára, összehozva népeinket, régióinkat és szervezeteinket. Ez a megújított partnerség a földrajzon, a történelem elismerésén, az emberi kapcsolatokon, a szuverenitás tiszteletben tartásán, a kölcsönös tiszteleten és elszámoltathatóságon, a közös értékeken, a partnerek közötti egyenlőségen és a kölcsönös kötelezettségvállalásokon fog alapulni.” (Consilium.europa, 2022.)

Határozat született a befektetések összegével kapcsolatban, melyek együttesen egy 150 milliárd eurós Afrika-Európa fejlesztési csomagot jelent. Ezt az összeget Kínához hasonlóan

egészségügyi és oktatási rendszer fejlesztésére fogják fordítani, ezenkívül kiemelt hangsúllyal bír a koronajárvánnyal kapcsolatos intézkedések és segítségnyújtás.

Az EU kötelezettséget vállalt 450 millió adag vakcina eljuttatására az arra rászoruló afrikai országokba, bár erről még tárgyalások folytak a szabadalmi jog átadhatóságát illetően. Ezenkívül 6 afrikai ország fogja megkapni a vakcina előállításához szükséges technológiát, melyek Kenya, Egyiptom, Dél-Afrika, Tunézia, Nigéria és Szenegál. A technológia átadás célja, hogy a fejlődő országokat segítse az mRNS-vakcinák méretarányos és nemzetközi szabványoknak megfelelő előállításában, ezzel a technológiával készül a Pfizer-BioNTech és a Moderna Covid-19 oltóanyaga. Az országok képzése a vakcina előállításához márciusban kezdődött. (Szabadeuropa, 2022)

Szó esett a legális migráció ügyéről is, mely szerint az európai országok együttműködést vállalnak abban, hogy segítik nyújtanak a nemzetközi védelemre szoruló menedékkérőknek és a kiszolgáltatottak számára.

Összességében az EU-Afrika kapcsolat a kezdetektől fogva sikeres, így ennek hatására több platform, alap és program is létrejött, mely által a kapcsolat még erősödni tud.

Javaslatok szerint Európának 20 milliárdos pénzügyi befektetést kellene végrehajtania Afrikában, a kínai jelenlét ellensúlyozása és visszaszorítása érdekében. A pénzügyi befektetést az oktatás és az egészségügy fejlesztésére lenne tanácsos fordítani. (ORIGO,2021)

Az európai közösség által a cél a stratégiai folyosók, tengeralatti kábelek, energetikai hálózatok összekapcsolása és megújuló energia befektetés. A kontinens valós fejlődése érdekében elengedhetetlen a digitális átállás, mely technikai és elméleti elemekre is kiterjed. Fontos kérdés az infrastruktúra fejlesztése mellett a fiatalok foglalkoztatása, munkahelyteremtés és a helybeliek tulajdonban levő vállalkozások támogatása, így a kontinensnek minden lehetséges segítséget ki kell használnia.

Európa és Afrika kétoldalú kereskedelmét vizsgálva Kínához hasonlóan EU is adott kedvezményeket a szubszaharai országoknak a kereskedelem fokozása érdekében, mint például szabadkereskedelmi megállapodások és gazdasági partnerségi megállapodások.

A következő táblázat bemutatja, hogy az EU importját Észak-Afrika egyes országaiból 2007 és 2019 között.

	2011	2013	2015	2017	2019	2021
<b>Líbia</b>	9,957	21,755	7,435	10,639	15,962	17,296
<b>Marokkó</b>	8,420	9,453	11,673	14,356	16,322	17,979
<b>Egyiptom</b>	8,751	7,126	6,426	7,397	8,302	9,052
<b>Tunézia</b>	9,654	8,876	9,307	9,259	10,019	10,263

1. táblázat: Európai Unió importja Észak-Afrika egyes országaiból 2011 és 2021 között  
(millió euró)

forrás:Eurostat (saját szerkesztés)

Észak-Afrika már a kezdetektől fogva tisztán látta, hogy nem képes fejlődni az Európai Unióval folytatott kereskedelem nélkül. Ám az EU részéről ez nem mondható kölcsönösnek, a térség az EU külkereskedelmének kis hányadát képezi. Ahogy az a táblázatban is látható az országokból irányuló export az Unióba 2016-ra minden országból csökkent, Marokkó kivételével. A csökkenés 2008-tól kezdődött meg, melynek oka „arab tavasz” és az egyes országokban dúló politikai események. A térségben a kőolaj export mindig is jelentős szerepet játszott, ám 2013 és 2016 között az EU-ba exportált kőolaj is csökkent, 66 milliárdról 28 milliárd euróra.

Az európai-afrikai kereskedelem csökkenése mellett meg kell említeni, hogy 2009 óta Kína lett Afrika legfontosabb gazdasági partnere, megelőzve ezzel Európát. (Balla, 2019)

## 2.2 India

Európa mellett megjelent India is vetélytársként a kontinensen. India gazdasági gyors fejlődésnek indult az utóbbi években, jelenleg a világ harmadik legnagyobb gazdasága. Afrika és Kína közös történelmi múltja tekint vissza, mindketten brit gyarmatok voltak. Az indiai és az afrikai országok, melyek brit gyarmatok voltak, az angol nyelvet használják a közigazgatásban, a gazdasági életben, egyfajta közvetítő nyelv, sok helyen hivatalos nyelv is. (NKP, 2021)

Tarrósy szerint: India kétségtelenül az átalakulóban lévő világrend egyik egyre befolyásosabb szereplője. (Tarrósy,2016) Az indo-afrikai kapcsolatépítés fő eleme a kereskedelemben és a

pénzügyi szektorban mutatkozik meg. Kimondhatjuk, hogy Kína egyik legerősebb vetélytársa a 21. században India Afrikában.

Az India és Afrika közötti kapcsolat kezdetét egészen a gyarmatosításig lehet visszavezetni.

Az egyik szinte legfontosabb esemény a britek által megépített Mombasa-Uganda vasútvonal, melyhez 30.000 indiai idénymunkást vittek Kenyába, akik az 1911-es évektől itt le is telepedtek. Letelepedésük mérföldkövet jelentett a gazdaság fejlődésében.

A másik ilyen helyszín Uganda, ahova 1945 után indiai migránsok érkeztek. 1972-ben Uganda miniszterelnöke, Idi Amin Dada kiutasította a térségben lévő indiaiakat, akik 90 napot kaptak, hogy elhagyják a területet, ez egy töréspontnak számít az indo-afrikai kapcsolatrendszerben. Ebben az időben az ázsiaiaké volt az ország vállalkozásainak 85%-a, elsősorban cukorgyártással foglalkoztak. Az indiaiak távozásával a turizmus leállt, az infláció megnőtt és az ország gazdasága hanyatlani kezdett. Az ugandai miniszterelnök hipomániában szenvedett, mely idegbénulással, paranoiával és skizofréniával jár, ez lehet a vélhető oka a kiutasításnak. (Tarján, 1979)

Az indiai jelenlét Tanzániában sem elhanyagolható, az indiaiak Tanzánia kereskedelmében játszanak fontos szerepet.

Ahogy a fejlődő Kínának is, úgy Indiának is nyersanyagra van szüksége, ez lehet az egyik cél az indo-afrikai kapcsolatrendszerben.

„Energiahordozókban való szegénysége miatt India (...) (kőolaj- és földgázszükségleteinek) háromnegyedét külföldről szerzi be. Ez gazdasági és biztonsági kockázatokat egyaránt jelent, hiszen kereslete árfelhajtó hatású, és fokozza a versenyt a meg nem újuló energiaforrásokért” (Neszmélyi, 2007). Neszmélyi ezen állítása is rávilágít arra, hogy a nagyhatalmak között kialakult a verseny az afrikai kontinensen lévő energia és nyersanyagforrásokért.

Európához és Kínához hasonlóan Afrika és India között is létrejött egy rendszeres konzultatív intézmény, mely az Afrika-India Fórum nevet kapta. Ez 2008-ban született meg és 3 évente ülésezik. India számos támogatást és segélyt nyújt a kontinens számára, melyet fejlesztésre fordítanak.

Kínához hasonlóan India is hiteket nyújt a kontinensnek. Az indiai és a kínai hitelek között az a különbség, hogy a kínai hitelek általi befektetések olyan területekre irányulnak, mint az infrastruktúra és az erőforrások kitermelése, ezzel ellentétben az indiai hitelek inkább a

termelési kapacitások növelése felé irányulnak, valamint a kis és középvállalkozásokba való befektetésekre helyezi a hangsúlyt. (India.gov,2022)

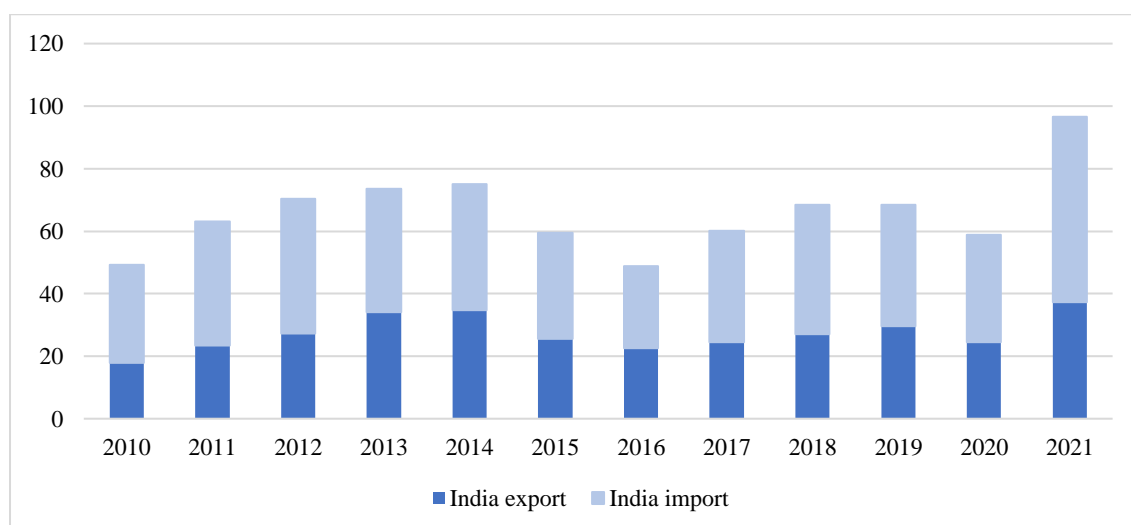
India érdeke a különböző fejlesztéseket támogatni, mert biztonságos környezetben térülnek meg a befektetések és így alakítható ki egy hosszútávú működőképes kapcsolatrendszer

Afrikában jelentős számmal megtalálhatók indiai vállalatok, főként gyógyszeripar, telekommunikációs és iparcikkek gyártási területén, ilyen az Etiópiában lévő textilgyár, Ugandában lévő instant kávé gyártó üzem és a Zambiában található jármű-összeszerelő gyár.

India és Afrika kétoldalú kereskedelmi kapcsolat számos lehetőséget rejt magában. A 2010 és 2021 közötti időszakot vizsgálva évente átlagosan 22%-os növekedés tapasztalható. Az India és Afrika közötti kereskedelem 2017 és 2018 között 62,66 milliárd dollár volt, India exportja Afrikába 26 milliárd volt, ami az előző évekhez képes jelentős visszaesést mutat. A csökkenés 2015-ben kezdődött, majd 2017-ben javulást mutatott. 2014-től csökkent az Indiából Afrikába irányuló exporttermékek összértéke.

2019-ben India teljes exportja 29,59 milliárd dollárt tett ki, importja pedig 38,74 dollár, importjának körülbelül 61%-a üzemanyagokból állt.

India fő exportcikke az ásványi üzemanyag és az olaj, emellett jelentős a gabonafélék, gyógyszeripari termékek és a járművek exportja Afrikába. India exportja legfőbb Dél-Afrikába irányul, ide tartozik Nigéria, Kenya, Tanzánia és a Dél-afrikai Köztársaság. Észak-Afrikából India fontos kereskedelmi partnerei közé tartozik Egyiptom, Szudán és Algéria.



5. ábra: India és Afrika kereskedelme 2010 és 2021 között (milliárd dollár)

forrás: India Briefing (saját szerkesztés)

Összehasonlítva Kína és India kapcsolata Afrikával részben hasonló, ám vannak jelentős eltérések. Egy példával szemléltetve, amíg Kína a helyi infrastruktúra munkálatokat kínai munkásokkal végezteti, addig India próbálja a helyi munkaerőt bevonni a munkálatokba. Jó! de forrás kellene? Esetleg adatok, ha vannak. India elsődleges célja építkezés a kontinensen visszafogottabb partneri viszonyt kialakítva, míg Kína agresszívabban terjeszkedik a hitelek és támogatások segítségével, mely által a kereskedelem elő tud mozdulni. India és Afrika kereskedelme az elmúlt évtizedekben változatosabbá vált. Ám Kínával hasonlóan Indiának is fontos érdeke megszerezni a helyi nyersanyagforrásokat.

### **2.3 Amerikai Egyesült Államok**

Donald Trump megválasztásakor (elnöksége: 2018-2021) jelentős változások mentek végbe. Afrikával kapcsolatban 3 fő téma került felvetésre, mely a környezetvédelem, segélyezések és a kereskedelem.

Első fontos témakör a segélyekkel kapcsolatos változások, az új elnök növelte a hadseregre és határvédelemre fordított kiadásokat, így elődével ellentétben a többi segélyezési programra jelentősebben kevesebbet szánt.

Mely indoka: „20 000 milliárdos adóssággal a kormánynak meg kell tanulnia, hogyan húzza összebb a nadrágszíját” (Czirják, 2017)

„az Afrikában tapasztalható magas korrupció következtében mennyit lopnak el forrásainkból? Miért kéne ennyit költenünk Afrikára, ha itthon is sok ember szenved?”. (Nytimes, 2017)

A segélyek megvonása számos problémát okozott a kontinensnek, korábban USA volt Afrika legnagyobb támogatója. Az amerikai támogatásoknak két formája van, az egyik a közvetlenül országának nyújtott bilaterális segélyek, a másik pedig a szervezeteken keresztül nyújtott multilaterális segélyek. Nagyobb problémát jelent a segélyek megvonása a bilaterális segélyezésnél, mert nincsen segélyezési rendszer, amely pótolni tudná a kiesést.

Trump elnöksége alatt két főbb szervezet tevékenysége is alább hagyott, az egyik ilyen a Millennium Challenge Corporation, melyet George W. Bush hozott létre 2004-ban.

(MMC.GOV) A szervezet a szegénység elleni támogatásban, életszínvonal javításában és az éhínség elleni küzdelemben nyújt támogatást. A másik ilyen szervezet 2003-ban jött létre ugyanazon elnök alapításával, mely a PEPFAR (President's Emergency Plan for AIDS Relief) nevet kapta és a HIV/AIDS elleni küzdelemben vesz részt. (HIV.GOV)

Összességében kimondhatjuk, hogy a segélyek megvonása nem csak Afrika számára jelent problémát, Amerika is kedvezőtlen helyzetbe kerül, mert a segélyek fontos külpolitikai szerepet játszanak, ezáltal támogatja a kontinensen lévő globális biztonságpolitikát. Az Amerikai Egyesült Államok sem lesz képes kivonni magát a globális környezeti és biztonsági kockázatok hatásai alól.

A segélyekhez hasonlóan a volt elnök a környezetvédelemre sem fordított nagy figyelmet, mely hosszútávon kockázatokkal járhat. 2017. március 28-án az Energiafüggetlenség rendelettel lehetőség nyílt a szénbányászatra és a szénérőművek üzemeltetésére, mely által az üvegházhatás fokozódik. A környezetvédelemmel kapcsolatos kérdéseknek számos negatív hatása lehet, melyek nagy mértékben érintik Afrikát. Ilyen például a klímaváltozás okozta elsivatagosodás és a tengerszint emelkedése, mely veszélyezteti a helyiek megélhetését. Ezenkívül fennáll a mezőgazdaság veszélyeztetése, mely éhínséghez vezethet.

Az USA a 2008-as gazdasági válság előtt jelentős kereskedelmet folytatott Afrikával, ám a válság után ez megváltozott. Az import-export összege jelentősen csökkenni kezdett, így az USA elveszítette vezető pozícióját. A válság előtt a vezető import termék a kőolaj és a földgáz volt, majd később az USA-ba irányuló export csökkent, melynek oka, hogy Amerika önellátásra törekedett, ezzel ösztönözve a hazai kőolajtermelést. Ezenkívül Trump az importra védővámokat szabott ki, ezzel is csökkentve palagáz és a palaolaj beáramlását az USA-ba. USA és Afrika között export-import visszaesése Kínának előnyt jelentett a terjeszkedésben, melyet ki is használt.

A jelenlegi amerikai elnök megválasztásakor javulás volt előre jósolható az Amerika-Afrika kapcsolatrendszerben. Joe Biden a fenntartható kapcsolat javítására törekszik. Amerika 3,5 millió dollárnyi segélyt adott az oltóanyagok előállításának támogatására. Ezenkívül más kutatásokba és fejlesztésekbe is befektetett. A kapcsolatrendszer javítása érdekében egy csúcstalálkozó kerül megrendezésre, melynek időpontja jelenleg még ismeretlen. (Portfolio,2022)

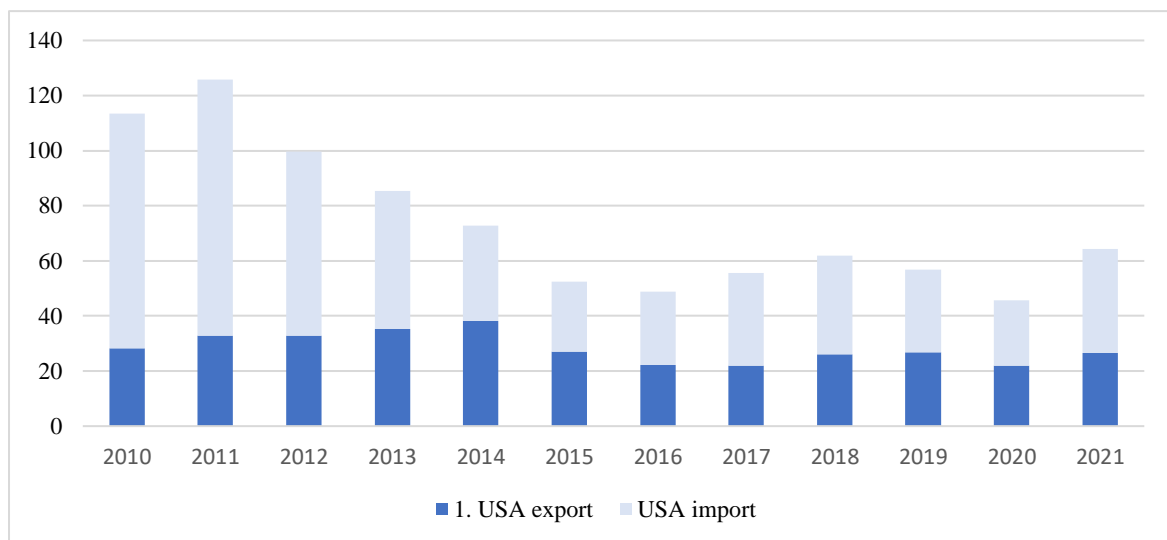
Amerika célja negatív következmény mentes gazdasági kapcsolat építése a kontinenssel, mely által Afrika nem fog eladósodni, illetve a környezetet károsítani.



„Inkább a saját partnerségeinket akarjuk erősíteni. Nem akarjuk, hogy az afrikai országoknak választaniuk kelljen, mi választási lehetőséget akarunk adni” (Blinken,2021)

Ezen kijelentés arra utal, hogy a fejlesztések nem kényszerítő jellegűek, hanem Afrikának lehetősége nyílik rá igény esetén.

USA és Afrika kétoldalú kereskedelmét megfigyelve 2010 és 2021 között kijelenthető, hogy az Egyesült Államok és Afrikával folytatott kereskedelmét a kőolajexport uralta, később az USA-ba irányuló kőolaj visszaesett, mely az egész kereskedelem összértékére erős kihatással volt, mely oka a már korábban említett amerikai önellátásra való törekedés és a kivetett védővámok. A csökkenés a következő években is megfigyelhető.



6. ábra:USA és Afrika kereskedelme 2010 és 2021 között (milliárd dollár)

forrás: Statista (saját szerkesztés)

Az USA vegyi anyagokat, élelmiszereket, autóipar alkatrészeket, ruházatot, gépeket és lakberendezési cikkeket exportál az afrikai piacra.

Afrika nemesfémeket, vasat és acélt, érceket, járműveket, zöldségeket, gyümölcsöket, dióféléket, illóolajokat, kakaót, teát, fűszereket exportál az amerikai piacra.

Az Egyesült államok legnagyobb kereskedelmi partnerei közé tartozik a Dél-afrikai Köztársaság, Egyiptom, Marokkó, Algéria, Nigéria, Tunézia és Kenya.

Összességében kijelenthető, hogy a kétoldalú kereskedelmi kapcsolat az USA és Amerika között 2012-től erősen csökkent, a csökkenés egészen napjainkig tart. Az USA egyre kevesebb figyelmet fordít Afrikára, ez lehetőséget teremt a kínai térnyerésre a kontinensen.

## **2.4 Oroszország**

Kína mellett az Oroszország is megjelent Afrikában, mivel az afrikai piac megszerzése az összes nagyhatalom érdekkörébe tartozik.

Oroszország számos befektetést tett a kontinensen. Oroszország feltárási szerződést írt alá Algériával, Egyiptommal, Nigériával, Angolával, ezenkívül Líbiában gázvezetékét épít.

Oroszország a Szovjetunió szétesése után eltávolodott Afrikától, elsődleges célja a nyugat felé való nyitás volt. 1991 utáni években Oroszország gazdasági válságban volt, nem tudott nemzetközi szinten fellépni. Később Oroszország ismét érdekeltséget látott Afrikában. 2006-ban fegyvermegállapodást írtak alá Algírban, cserébe Oroszország eltörölte Algéria 4,7 milliárdos adósságát. Líbiával is szerződést kötött 4,6 milliárdos fegyverreladás és 3 milliárdos adósságelengedés formájában.

Oroszország terjeszkedése erősebb Észak-Afrikában, de ennek ellenére jelent van délen is. 2010-ben a Rosatom, az orosz atomenergetikai konszern uránbányát vásárolt Tanzániában. Az Alrosa, a világ legnagyobb gyémántgyártója pedig gyémántbányát vásárolt Angolában és Zimbabweben. Az Alrosa a világ gyémánttermelésének 30%-át teszi ki.

Egyiptom jelentős számban fegyvert és takarmány importált Oroszországból, ezenkívül 2019-ben Alexandriában a Rosatom kivitelezte az ország első atomerőművét, mely 25 milliárd dollárba kerül, ennek 85%-át orosz hitelekkel finanszírozták.

Oroszország Marokkóval is szoros kapcsolatot ápol, az oroszok elsősorban fegyvert, cserébe a marokkóiak agrártermékeket szállítanak. Emellett a turizmus kapott fontos szerepet, miután közvetlen járat indul Casablanca és Moszkva között.

Oroszország ösztöndíjprogramot kínál az afrikai fiatalok számára, 2019-ben ötezer afrikai diák vett részt az orosz felsőoktatási programban.

A kétoldalú kereskedelmet tekintve Afrika Oroszországból elsősorban gabonaféléket vásárol, ez teszi ki az orosz import 95%-át Afrikában. Napjainkban az orosz-ukrán háború miatt az orosz

és az ukrán gabona nem jut el Észak-Afrikába a háború miatt a Fekete-tengeren át. Ez komoly veszteséget okoz mind Észak-Afrikának, mind Oroszországnak és Ukrajnának is. Ukrajna és Oroszország egyik fő exportcikke a gabona. Észak-Afrikában drágulnak az élelmiszerek az élelmiszerelőállításához szükséges gabona hiányában. (Agroforum, 2022) Afrika a gabonán kívül tüzelőanyagokat, szenet, olajtermékeket és gázt is importál.

Az orosz import elsősorban Egyiptomból, Szudánból, Nigériából, Tanzániából, Algériából és a Dél-afrikai Köztársaságból jön. (Statista,2020)

Afrika Oroszországba gyümölcsöket, zöldségeket, vegyszereket és nemes fémeket exportál.

Kezdetben Kína csak Dél-Afrikában volt érdekelt, de később számos lehetőséget látott az észak-afrikai országokban is. A nagyhatalmak háttérbe vonultak a kontinensen dúlt belpolitikai viszályok miatt, így akaratlanul teret engedtek Kínának az Észak-Afrikában lévő országokkal a kapcsolat elmélyítésére. Kínának Afrikában nincs gyarmati múltja, így szívesebben nyitnak Kína felé az afrikai országok.

2013-ban kezdődött az Egy út, egy övezet kezdeményezés. (Belt and Road Initiative) A kezdeményezést Kína indította újjá, mely politikai és gazdaság célokat ötvöz és 60 országra terjed ki. Gazdasági téren a fő célok közé tartozik a pénzügyi, kereskedelmi és termelési célok elérése. Kereskedelmi téren a cél pedig a nyersanyagok és importcikkek Kínába való szállítása megkerülve az USA által felügyelt és használt útvonalakat. A fő cél a kínai árucikkek értékesítése világszerte. Pénzügyi tekintetben a kínai infrastruktúra fejlesztések és lakásépítések általi költségek csökkentése, illetve jüan-blokk létrehozása a cél. Politikai területen pedig a cél egy olyan befolyási övezet kialakítása, mely Kína érdekeit képviseli. Általános globális célok közé tartozik Kína nemzetközi elismertségének javulása és az EU-Kína kapcsolat erősödése.

A másik fontos intézmény az Ázsiai Infrastrukturális Beruházási Bank (AIBB- Asian Infrastructure Investment Bank), amely egy nemzetközi pénzügyi intézmény, melynek célja a pénzügyi felzárkózás a fejlődéshez. 2013-ban jött létre és az infrastrukturális fejlődésre összpontosít.

A következő alfejezetekben Észak-Afrika egyes országainak és Kínának a kapcsolatát vizsgáltam meg részletesebben.

### 3.1. Egyiptom

Egyiptomban két nagy beruházás zajlik, az egyik új főváros építése 50 km-re Kairótól, amely a New Capital nevet kapta. A másik pedig már 2015 augusztusában befejeződött, a Szezei-csatorna bővítése. (ORIGO,2022)

Kezdetben a csatorna kapacitása miatt csak egyirányú forgalom volt lehetséges, majd a 2015-ös bővítés után lehetőség nyílt a kétirányú forgalomra.

Kína 1,1 milliárddal támogatta a munkálatokat. A csatorna bővítése mindkét fél érdekét szolgálja. Egyiptom számára fontos a csatorna maximális kihasználtsága, mert az itt áthaladó hajóktól díjakat szednek be, így ez bevételi forrás az ország számára. A Szezei-csatorna teszi lehetővé a vízi szállítást Európa és Ázsia között, Afrika megkerülése nélkül. Kína számára a csatorna a fő kereskedelmi útvonalat jelenti az európai piacokhoz.

Jelenleg Egyiptom fővárosában, Kairóban 21 millió lakos él, a tervek szerint az új főváros, amely a New Capital nevet kapta, 6,5 millió embernek fog lakhatási lehetőséget biztosítani. Előreláthatóan 2030-ra 25 millióra fog növekedni a Kairóban élő lakosok száma, így a jelenlegi infrastruktúra nem lesz alkalmas ekkora tömeg ellátására, így szükségessége válik a bővítése vagy egy új város létrehozása.

A két város összeköttetését gyorsvasút fogja biztosítani, ám előfordulhat, hogy a későbbiekben a két város összeolvad. Kína hatalmas összegű hitelekkel nyújtott a megépüléséhez, körülbelül 11,2 milliárd dollárt, a teljes költségvetés 17 ezer milliárd forint összegre becsülhető. A kivitelezésben a China State Construction Engineering Corporation nevű kínai vállalat is közreműködik. A munkálatok 2015-ben kezdődtek és 2023-ban fognak befejeződni. A tervek szerint az új város közepén egy hat Cental Park nagyságú közpark fog húzódnival, ezenkívül már megépítésre került az ország legnagyobb mecsete és keresztény temploma. Az új város legnagyobb látványossága a Iconic Towel nevet viselő 1 kilométeres felhőkarcoló, mely jelenleg a világ legmagasabb épülete. Erre a területre fognak költözni a minisztériumok és a kormánytisztviselők is, melyek a kormányzati funkciókat töltik be. Az új fővárosba költözés csak a tehetősebb polgárok számára lesz lehetséges. A terület érdekessége, hogy a csapvíz iható lesz, a többi afrikai országgal ellentétben. (Portfolio, 2021)

Primer kutatásom részként magam látogattam el Egyiptomba az új főváros tanulmányozása céljából. Utazásom 2022. márciusában történt, melynek keretein belül részletesebben

megvizsgáltam, hogy mennyire érvényesül a kínai jelenlét az egész országban, illetve az új fővárosban. Meglepetésül szolgált, hogy a jelenlét valóban fokozódik, egy egyszerű példa bemutatásával nyomatékosítom a helyzetet. Korábban a turistavárosok az jelentős egyiptomi-ukrán turizmus hatására az éttermekben, reptereken és egyéb közösségi területeken megkezdtek a programok, illetve ételek ukrán betűkkel való leírását, napjainkban az ismertető már megjelentek kínai betűkkel is, mely arra utal, hogy a kínaiak létszáma növekszik az országban. Ugyanezt tapasztaltam az új fővárosban. Itt úgynevezett „blokkokat” alakítanak ki, mely lakótömbökkel és egyéb mindennapokhoz szükséges intézményekkel van ellátva, az „R3” és „A2” -es blokk között helyezkedik el az úgynevezett „kínai rész”, mely a Skyscapers nevet kapta. A tömböt úgy kell elképzelnünk, mint hazánk bármelyik kerületét, az itt lévő épületeket kínai cégek kivitelezik és finanszírozzák, cserébe Kína megkapja a blokk használati engedélyét 20 évre, majd 20 év után ez a jog visszazáll az egyiptomi kormányra. A Skyscapers-ben található az „Iconic Towel” nevű hatalmas felhőkarcoló, két hotel és 12 kereskedelmi célú épület.

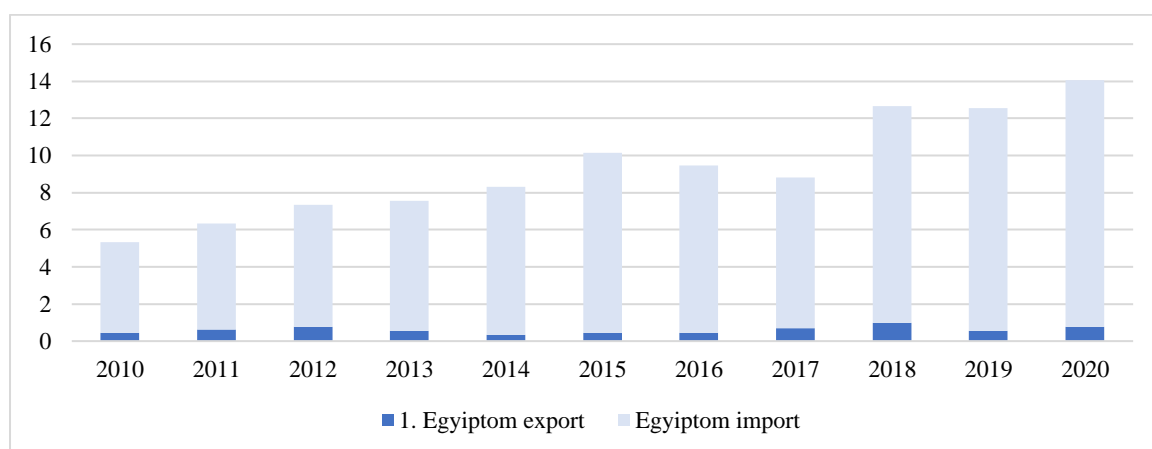
Az új városról egyértelműen kijelenthetjük, hogy a sokakban szegény és elmaradottnak nevezett országban egy „kis Európára” emlékeztető város épül, ahol a csatornázás, vízellátás, energiaszolgáltatás, internetlefedettség és minden, ami a kényelmes élethez szükséges megtalálható. Az új városnak a biztonságára is nagy jelentőséget fektettek, kőfallal van körülvéve és csak az léphet be, aki külön erre kiállított igazolvánnyal tudja igazolni, hogy itt él. A területen különös figyelmet fordítanak a rend, tisztaság, biztonság és „elitség” fenntartására. A fővároshoz képes az árak jelentősen magasabbak, még európai viszonylatban is. Kairóban egy 80 m<sup>2</sup> lakás 1 millió egyiptomi fontba kerül, mely 20-21 millió forint körül mozog, az új fővárosban egy ingatlan ugyanezen paraméterekkel 1,7 millió egyiptomi fontba kerül. Az árak megértéséhez tisztában kell lennünk Kairó felépítésével, ahogy hazánk fővárosában Budapesten, úgy Kairóban is vannak modernebb és elmaradottabb részek, bár a kontraszt Kairóban erősebben érzékelhető. A városban az elmúlt évtizedben kialakultak modernebb részek, a tehetősebb polgárok számára. A kevésbé tehető lakosok számára pedig maradt az „Old Cairo” és a „DownTown” nevet viselő városrész. Egy tehetősebb területen a lakás 1-1,5 millió egyiptomi font között mozog, így jobban érzékelhetjük, hogy az árak az új fővárosban valóban magasak és sokak számára elérhetetlen. Ennek ellenére az új főváros mégsem fog üresen maradni, a helyi tehető polgárok mellett számos külföldi jelent meg, a már korábban említett kínaiak mellett jelentős számban mutatnak érdeklődést az amerikaiak is, melynek oka, hogy hazájukhoz képes jóval kedvezőbb áron élhetik életüket. Számos esetben a tehető

polgároknak dolgozni sincs szükségük többé, mert a bankok a befektetett pénzeszegekre 18-20 % profitot nyújtanak évenként.

Az új város létrejöttével és a külföldi állampolgárok megjelenésével az árak minden egyes területen növekedésnek indultak, melyet a helyieknek nagy problémákat okoznak. Az árak emelkedése 3 fő okra vezethető vissza, az első indok a már említett tehetős külföldiek megjelenése, ez logikus, miért adnám olcsóbban az éttermekben az ételeket, ha rendelkezésre el olyan felvásárlópiac, aki a magasabb árakat is megengedheti, így én több profitra teszek szert. A másik indok, melyen az 2022-ben kitört orosz-ukrán háborúra vezethető vissza, a kenyér árának változásával fogom szemléltetni a helyzetet, Egyiptom a kenyérhez szükséges lisztet Ukrajnából és Oroszországból importálja. A jelenleg kialakult helyzet hatására az ország rákényszerül, hogy magasabb áron importálja egy másik országból, így értelemszerűen a kenyér ára is megnövekedik. Az utolsó fő indok véleményem szerint az egyiptomi font gyengülése. 2021 egy euró 17 egyiptomi fontot ért, ez napjainkban 20,5.

Érdekes Egyiptom helyzetét figyelemmel kísérni a későbbiekben is, hogy miként alakul az ország helyzete, az árak változása, a külföldiek jelenléte és a „fényűző” új főváros megépülése után. Felmerült bennem a kérdés, hogy miként hatnak ezek a tényezők a szegényebb helyi lakosok életére. Vajon még nagyobb nyomorba dönti őket a változás vagy esetleg javul-e a helyzetük? Jelenleg a kérdésre még senki nem tud választ adni, de véleményem szerint mindkét opció lehetséges, ha az árak emelkedésével a helyiek fizetése is emelkedne, akkor az életszínvonal javulná, bár ennek esélye igen alacsony.

A beruházások mellett fontos megvizsgálni Kína és Egyiptom kereskedelmi kapcsolatát.



7. ábra: Egyiptom és Kína kereskedelme 2010 és 2020 között (milliárd dollár)

forrás: Statista (saját szerkesztés)

Az ábra jól szemlélteti, hogy Kína és Egyiptom között a kereskedelem az évek folyamán fokozatosan nőtt, kisebb visszaesés tapasztalható 2016-ban, melynek az oka a már korábban is említett, polgárháborús viszályok.

Kína fő exporttermékei közé tartoznak a textíliák, gépek és berendezések, mobiltelefonok és az elektronikai cikkek és berendezések. Egyiptom Kínába citrusféléket és finomított kőolajat exportál. (Oec.world,2020)

Egyiptom 2019-ben csatlakozott a BRI-hez és 2016 augusztus 4. lett tagja az Ázsiai Infrastrukturális Beruházási Banknak. (Gere, 2018)

### **3.2 Marokkó**

Az utóbbi két évtizedben Kína jelentősen növelte a jelenlétét Észak-Afrikában, beleértve Marokkót is. Habár Marokkó köztudottan nyugatbarát ország, ennek ellenére jó kapcsolatot ápol Kínával.

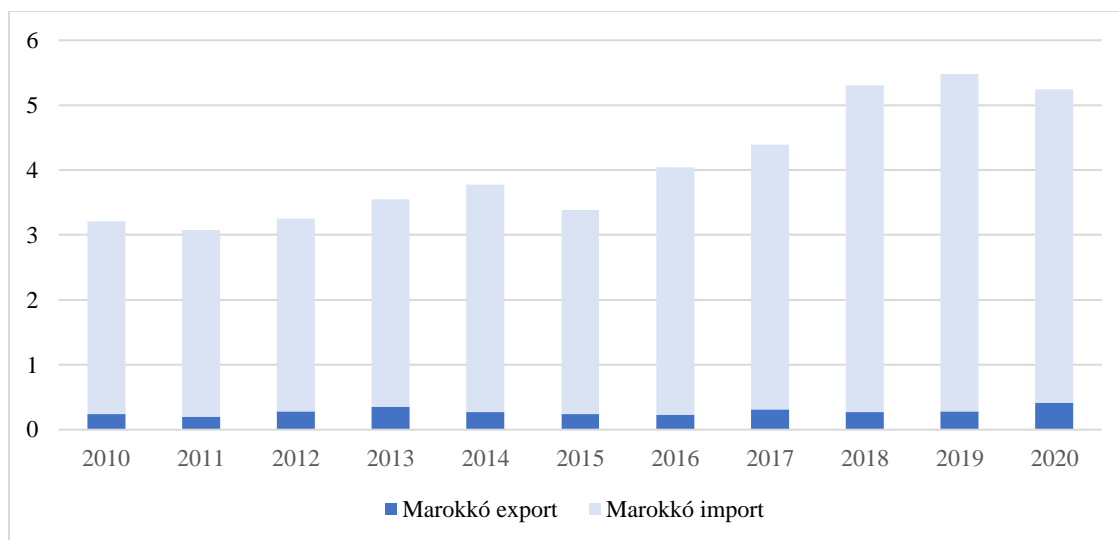
Marokkó és Kína között a kapcsolat akkor kezdődött, amikor VI. Mohamed király megpróbált nyugattól eltávolodni a 2000-es évek körül és Kína felé próbált nyitni. Az államban Kínának két lehetséges útja van, befektetni a már meglévő termelési bázisokba, vagy új beruházásokat létrehozni.

A fejlődés és a kapcsolatok építése érdekében 2005-ben Marokkó elindította 2020. évi ipari válsághelyzeti tervet, melynek célja a marokkói export növelése, az ipari szektorok modernizálása és versenyképesség erősítése. Az ország arra is törekedett, hogy javítsa az üzleti környezetet, mely által vonzó terület lesz a befektetők számára. A területen beindult az autóösszeszerelés, autóalkatrészek gyártása és ipari parkok jöttek létre.

2014-ben megindult az iparosodás felgyorsítási terv is, mely 500.000 új munkahelyet jelent. Célja a GDP 14 százalékról 23 százalékra való növelése 2020-ra. (Chathamhouse,2020) A program sikere a hálózatok és egyéb fejlesztésektől függ, mint például a technológiatranszfer, minőség biztosítása és termelékenység javítása. A siker érdekében elengedhetetlen a Kínához és egyéb potenciális befektetőkhez való közeledés. A kínai kapcsolat fokozása érdekében Mohamed király 2016-ban Pekingbe látogatott. Az út sikeresnek bizonyult, megszületett a

döntés, hogy a kínai állampolgároknak nem szükséges vízum Marokkóba utazás alkalmával, mely jelentősen megnövelte a turizmust a két ország között. *Dong Liu* kínai közgazdász szerint Marokkó ígéretes környezet a gyártás áthelyezésére. Emellett aláírásra került a terv egy csúcstechnológiás ipari övezet létrehozásáról. Az övezet a Tanger Tech Mohammed VI. city nevet kapta, mely fejlesztésének munkálataiban közreműködik két kínai vállalat, a China Communications Construction Co és a China Road and Bridge Corp. A tervek szerint a terület 300.000 embernek ad otthont és 100.000 új munkahelyet teremt és 10 éves periódus alatt készül el. A cél 200 multinacionális és 100 kínai vállalat vonzása a területre. A marokkói kormány adókedvezményeket nyújt az élelmiszeriparban, autóiparban, repüléstechnikában, megújuló energiaforrásokban, vegyiparban és a textiliparban.

A befektetések mellett érdekes megvizsgálni a Kína és Marokkó között lévő kereskedelmi kapcsolatot is.



8. ábra: Marokkó és Kína kereskedelme 2010 és 2020 között (milliárd dollár)

forrás: Statista (saját szerkesztés)

Ahogy az ábra is mutatja 2016 óta a kereskedelem jelentősen nőtt a két ország között. 2016 és 2018 között a teljes kereskedelem 4 milliárd dollárról 5,3 milliárd dollárra ugrott. Marokkó importja Kínából 3,8 milliárd dollárról 5 milliárd dollárra emelkedett. Kína exportja Marokkóba az évek folyamán fokozatosan nőtt. Kína fő exportterméke közé tartoznak a textilárúk, mobiltelefonok, elektronikai cikkek és a mechanikai és elektronikai berendezések.



Kína elsősorban alacsony hozzáadott értékű termékeket importál Marokkóból, mint például érc. A két ország között növekedett az élelmiszer iránti kereslet, Kína megkezdte a citrusfélék és tengeri gyümölcsök importálását és a halászati ágazatban is kiterjesztette együttműködését.

2017 novemberében Marokkó csatlakozott a BRI-hez és 2018 decemberében tagja lett az Ázsiai Infrastrukturális Beruházási Banknak, a közös együttműködés érdekében az EU és USA kapcsolat kockáztatása nélkül.

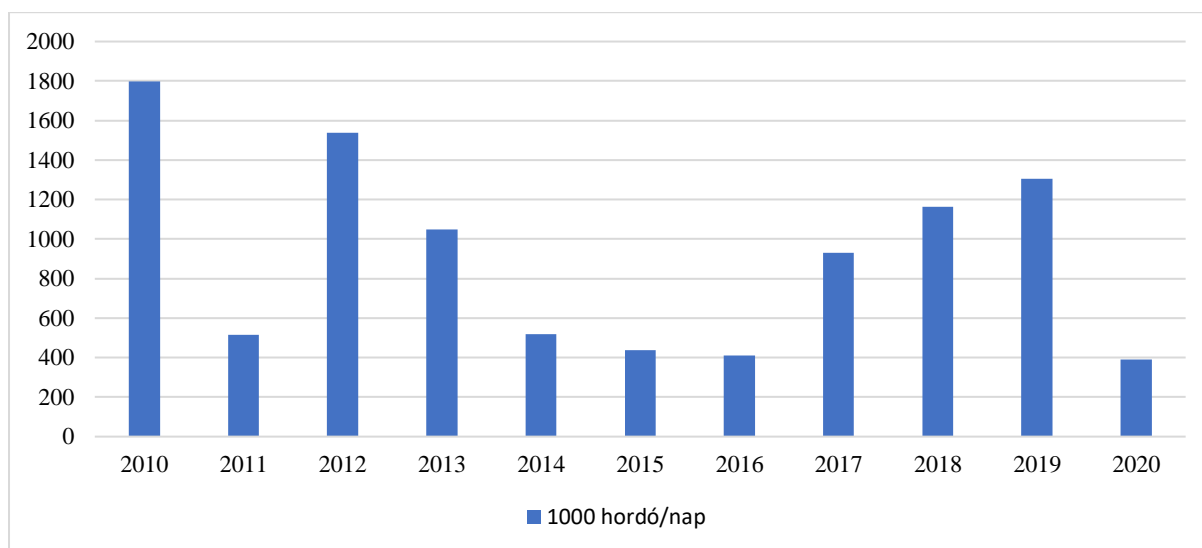
### **3.3 Líbia**

Líbia gazdasági kérdése egy igen érdekes téma napjainkban. A polgárháború okán a bizalom megrengett a többi országban Líbiával szemben, ám Kína a többi nagyhatalommal ellenben nem foglalkozik a belpolitikai problémákkal.

Kína jelenléte az 1990-es években kezdett jelentős lenni az országban. Figyelme elsősorban a kőolajra irányul, de emellett jelentős számban van jelen az építőiparban, az infrastruktúra fejlesztésekben és számos beruházásban.

A 2011-es *arab tavasz* hatására (arab államokban kitört kormányellenes tüntetések) Kína nagy veszteséget szenvedett az országban, a bizonytalan politikai helyzet hatására az itt lévő vendégmunkásokat ki kellett menekíteni az országból. Kína a vendégmunkások kimenekítése mellett számos külföldi állampolgár hazautazásában is segédkezett. A China Railway, közlekedési szektor összeomlott és számos megállapodás értékét veszítette, mint például Sinohydro és China State Construction Engineering vállalatok megállapodásai. (BusinessTimes,2020)

Az arab tavasz negatív hatásai után az országban ismét belpolitikai gondok jelentkeztek, 2014-től 6 évig dúlt a polgárháború, így a gazdaság növekedésére nem tudott az ország elegendő figyelmet fordítani. 2014 óta nem áramlott be az országba közvetlen külföldi tőkebefektetés (FDI), mely megviselte az ország gazdasági és pénzügyi helyzetét. A polgárháború 2020-ban került lezárásra, habár az ország politikailag még nem stabil, ennek ellenére az ország gazdasága fejlődésnek indult az itt található szénhidrogénekből származó bőséges külföldi bevétel hatására.



9. ábra: Líbia kőolaj termelése 2010 és 2020 között

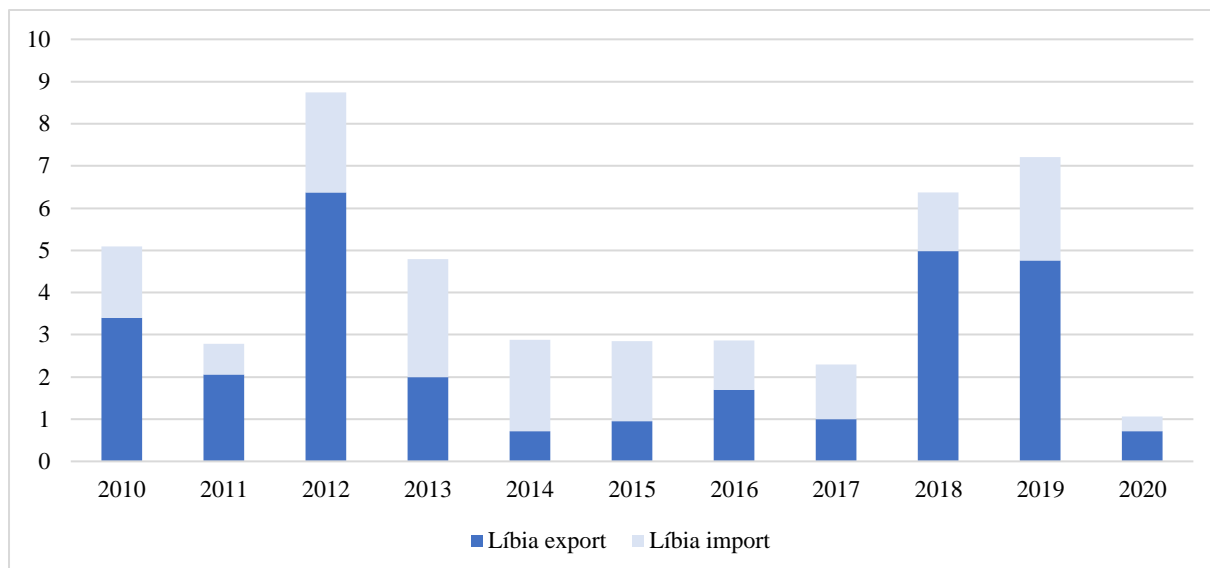
forrás: Statista (saját szerkesztés)

Ahogy az ábrán is megfigyelhető a 2010 és 2020 közötti éveket megvizsgálva, az ország a legmagasabb számban 2010-ben termelt ki kőolajat. Az arab tavasz és a polgárháború erős visszaesést okozott az iparágban és az egész gazdaságában.

A béke és a polgárháborús helyzet rendezése érdekében 2018 nyarán megszervezésre került az első Kínai-Afrikai Védelmi és Biztonsági Fórum, mely nagy összegű támogatást nyújt a különböző békefenntartó misszióknak és a kalózkodás elleni védelemben is részt vesz.

A polgárháború lezárása után Kína érdekltséget mutatott Líbia felé, ám tanulva korábbi hibáiból, már nagyobb körültekintéssel fektet be a területére. Szükség esetén létesítményeit és munkásait akár katonai erővel védi meg.

Ebben az országban is érdemes megvizsgálni, hogy miként alakul a kereskedelem Kína és Líbia között.



10. ábra: Líbia és Kína kereskedelme 2010 és 2020 között (milliárd dollár)

forrás: OEC.world (saját szerkesztés)

Az ábrán megfigyelhető, hogy a kereskedelemben jelentős visszaesés tapasztalható, ugyanúgy, mint a kőolaj kitermelésben, melynek oka, hogy Líbia elsősorban exportterméke a kőolaj.

Líbia fő exportcikkei közé tartozik a kőolaj, arany, kőolajgáz és a finomított kőolaj. Kína Líbiába finomított kőolajat, autókat és autoalkatrészeket, gyógyszereket és textíliákat exportál.

2018-ban Líbia is aláírta az csatlakozási szándéknyilatkozatot az Egy út, egy övezet kezdeményezésbe (BRI). Kína számára elengedhetetlen fontosságúak a kikötők a Selyemút mentén, Líbiában Tripoliban és Bengáziban található ilyen kikötő. A többi észak-afrikai állammal ellentétben Líbia nem lett az Ázsiai Infrastrukturális Beruházási Banknak, mely az ország bizonytalan belpolitikai helyzetére vezethető vissza. (AIIB.org,2022)

### 3.4 Algéria

Ebben a részben Kína és Algéria kapcsolatát vizsgálom meg. Kína és Algéria között a kapcsolat 1950-ban kezdődött, amikor Kína támogatta Algéria függetlenné válását Franciaországtól. 1958-ban Kína volt az első nem arab ország, amely elismerte Algériát ideiglenes kormányként. Itt fontos megemlíteni a Nemzeti Felszabadítási Frontot (Nation Liberation Front), mely az

egyetlen legális párt volt Algériában, aki az ország függetlenségéért küzdött Franciaország ellen 1954 és 1962 között. A párt napjainkig működik pártkoalíció formájában. Kína támogatása kimutatásaként pénzt és fegyvereket adott az Nemzeti Felszabadítási Frontnak. Egyes vélemények szerint Kína azért nyújtott támogatást, hogy a volt gyarmatosítók szerepét átvegye. (Mei.edu,2021) A véleményeket részben igazolva, 1962-ben Algéria függetlenné válása után Kína töltötte be a volt gyarmatosítók után hagyott űrt, pénzügyi segílyt nyújtott, orvosokat küldött a területre, iskolai felszereléseket adományozott és emellett alacsony kamatozású hitelt nyújtott a terület számára.

Kína sikeres szerepvállalása 1970 körül mutatkozott meg, amikor Algéria és Marokkó között konfliktus lépett fel, mely veszélyeztette a régió stabilitását, Amerikának nem sikerült rendeznie a problémát, ezzel ellentétben Kína sikerrel járt, mely valószínűleg a két országgal ápolt jó kapcsolatnak és a növekvő gazdasági befektetéseknek köszönhető. Arra ösztönözte Algériát és Marokkót, hogy tárgyalások útján rendezzék problémáikat.

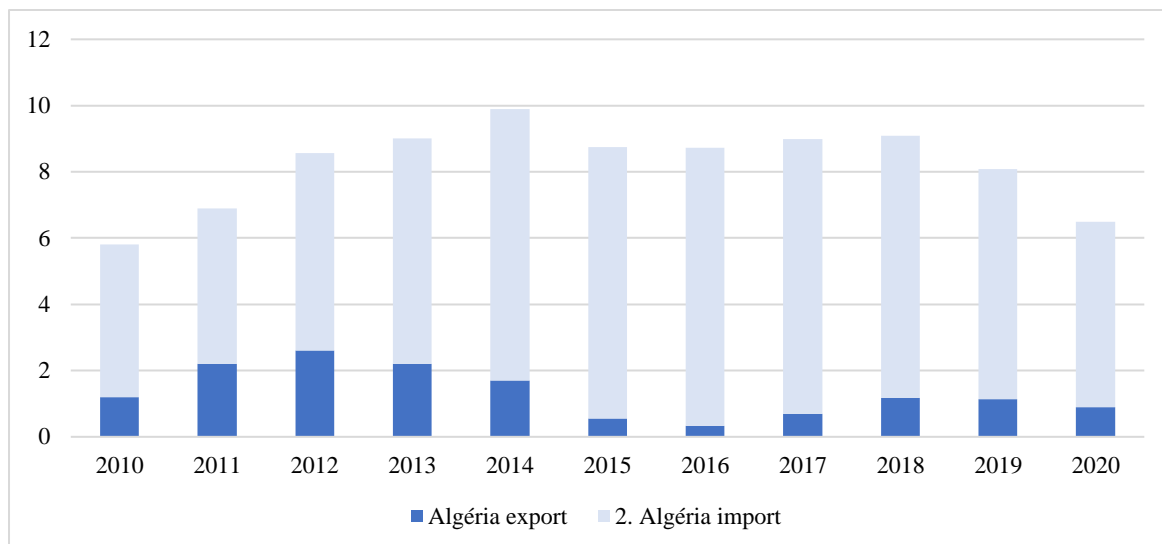
Az Algéria és Kína közötti kapcsolatrendszerben kulcsfontosságú ponttá volt a nyugati vállalatok kivonulása a 2000-es évek körül, így Kínának lehetősége nyílt erős gazdasági kapcsolatot kiépíteni. A gazdasági terjeszkedést fejlesztési projektek infrastrukturális beruházások formájában hajtotta végre. A területen 2000 és 2011 között kilenc hivatalos fejlesztési munka vette kezdetét, melyek kedvezményes kínai kölcsönökből lettek finanszírozva.

2016-ban építette a kínai kormány az algíri Opera Házat. Később részt vett az Olimpiai Stadion, külügyminisztérium, börtön, repülőtér és a Kelet-Nyugat irányú autópálya egy részének megépítésében. Az autópálya teljes hossza 1720 km és az arab országokat köti össze. (Bucsky,2018)

Algériának 2 atomreaktora van, melyből az egyiket Kína kivitelezte. A reaktor lehetőséget nyújt a terült áramellátására és segítséget nyújt a szénhidrogén-függőség csökkentésében.

Az építkezések mellett 2018-ban Kína 28,8 milliárd dollárt adományozott az Algériai-Kínai Gazdasági és Műszaki Együtműködés megállapodás részeként.

Ebben az országban is fontos tanulmányozni a Kínával való kereskedelmet.



11. ábra: Algéria és Kína kereskedelme 2010 és 2020 között (milliárd dollár)

forrás: Trading Economics (saját szerkesztés)

Algéria és Kína kereskedelmét megvizsgálva kijelenthető, hogy a két ország között kétirányú kereskedelmi kapcsolat alakult ki, a gazdasági kapcsolat nem korlátozódik egyirányú áramlásra. A kereskedelmi kapcsolat nagy ütemben kezdett növekedni, ennek hatására 2011 és 2016 között Kína lett Algéria fő importforrása megelőzve Franciaországot, az egykori gyarmatosítót. Kína iparcikkeket exportál Algériának, amíg Algéria kőolajat és kőolajtermékeket szállít Kína számára. Ez a megállapodás kielégíti Kína gyorsan fejlődő nyersanyagszükségletét, míg Algériában a Kínából származó fogyasztási cikkek nélkülözhetetlenek a mindennapi életben. Algéria helyi termelését nem veszélyeztetik a kínai termékek, mert az országban az importál iparcikkekből hiány van.

Az előző fejezetekben említett országokhoz hasonlóan Algéria is csatlakozott az Egy út, egy övezet kezdeményezéshez Kína javaslatára 2018-ban, mely által a logisztikai és globális kereskedelemről származó forgalom összehangolása egyszerűbbé válik és 2019-ben lett az Ázsiai Infrastrukturális Beruházási Banknak. (AIIB.org,2022)

### 3.5 Szudán

Kína és Szudán kapcsolata 1956-ban, Szudán függetlené válása után vette kezdetét. Azonban a kapcsolat elemzése előtt Szudán helyzetének megértéséhez tisztában kell lennünk a múltban

történt eseményekkel. Szudán a köztudatba nem békés országgént épült be, melyek meg is van az oka. A közelmúltban két polgárháború és számos konfliktus alakult ki az ország északi és déli része között. Az első polgárháború, az ország függetlenségének hivatalos kimondása előtt, 1955-ben tört ki és 16 évig tartott. Az ország gazdaságilag meggyengült, mely a háborúban elveszettek mellett további áldozatokkal járt. 1983-ban megkezdődött a második polgárháború, melynek következtében Amerika embargókat vezetett be. 2003-ban további konfliktusok dúltak az országban, majd végül az ország déli része, Dél-Szudán néven független államnak nyilvánította magát. Hivatalosan Dél-Szudán 2011. július 9-én vált függetlenné, ám az északi és déli rész határvonalainak kialakításával kapcsolatban számos probléma felmerült, a déli részen volt található az ország kőolajkészletének 70%-a. Azonban az exportáláshoz, szállításhoz és finomításhoz elengedhetetlen infrastruktúra az északi részen található, így a kőolajiparban egy ideig leállás volt. Itt fut a vezeték a tengerhez. (Vörös, 2015)

Kína számára felmerült a kérdés, hogy mi lenne a megfelelő megoldás, az új déli államot támogatni, mely hatalmas olajkészlettel rendelkezik vagy kiállni az északi rész mellett, amely az infrastruktúrával rendelkezik. Kína az elveihez híven nem foglal álláspontra és nem kíván más ország belügyeibe beavatkozni. Kína az északi és déli résszel is aktív gazdasági kapcsolatot folytat és stabilizáló szerepet töltött be a térségben. Szudán számára elengedhetetlen volt, hogy olyan partnert találjon, aki nem avatkozik bele az ország belügyeibe, így Kína megfelelő partnernek bizonyult. Kínát nem érdekelte, hogy az ország mire költik a támogatásokat és a segélyeket, illetve mire használják a megvásárolt fegyvereket, mely a már korábban említett polgárháborús időszakban Szudán számára elengedhetetlen volt.

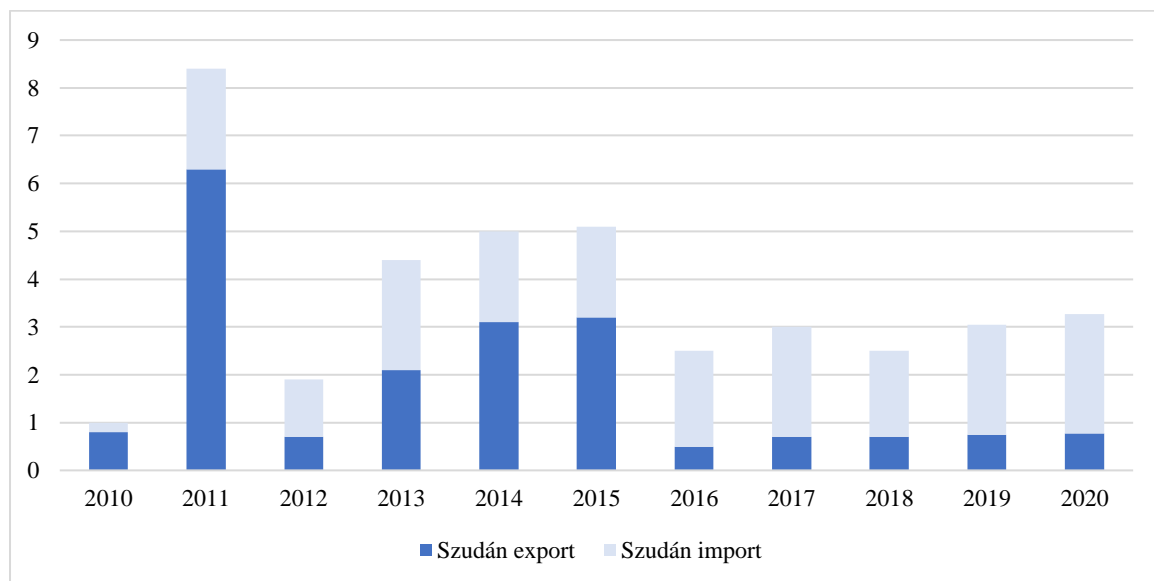
Kína elsődleges érdekeltsége az országban a kőolajban rejlik, tenyeresé a már korábban leírt bizonytalan politikai helyzet hatására volt lehetséges. Az 1980-as években nyugatnak el kellett hagyni azon államokat, ahol az emberi jogokat megsértette, beleértve Szudánt is. Ugyanebben az évben az amerikai kormány kereskedelmi, pénzügyi és gazdasági szankciókat léptetett életbe Szudánnal szemben. A területről megkezdtek az olajtársaságok a kivonulást, 1985-ben a texasi Marathon olajtársaság hagyta el a területet, majd 1974-ben a Chevron amerikai vállalat is. Ezen okok hatására Kínának nagyobb lehetősége nyílt a terjeszkedésre, melyet ki is használt és felvásárolt az olajmezők nagyrészét.

Napjainkban az olajmezők nagy része ázsiai vállalatok tulajdonában van, jelen vannak európai, svéd és francia cégek is. Ám a francia Total és a svéd Ludin napjainkban nem termel olajat. A próbafúrások az olaj kitermelése érdekében elérte a célját, 1972-ben Kína beindította az olajtermelést, ám megfelelő infrastruktúra hiányában a várt profit nem érkezett meg. Az első

olajtank 1999. augusztus 30-án hagyta el Szudánt. Ez hatással volt az egész régióra, felerősödött a kereskedelmi és a gazdasági kapcsolat a két fél között. (Vörös, 2015) Jelenleg a szudáni olajmezők a korábban már említett CNPC (China National Petroleum Corporation) uralja, melynek hatására a két ország közötti kapcsolat fokozódott, emellett jelen van a Petronas (Oil and Natural Gas Corporation) malajziai olaj és gázszolgáltató vállalat és az indiai ONGC. A három vállalat a szudáni olajtermelés 90%-át adja ki, melyből a CNPC 40%-ot birtokol. Szudán Kína fogyasztásának 7%-át teszi ki. Az olaj kitermeléséhez blokkokat alakítottak ki, ahol az exporthoz szükséges olajvezetékeket építettek ki. (CNCP,2022)

Az olajfúrás és az infrastruktúra fejlesztés mellett Kína támogatást nyújtott a víz és villamoserőmű befektetésekbe és jelen van az építőiparban is.

Kína és Szudán között kölcsönös függőségi kapcsolat alakult ki, Kína a szudáni olajban érdekelt, Szudán pedig exportérdekek kötik Kínához, amelyek elsősorban a nyerscukor, búza, gyógyszerek ékszerek és autóalkatrészek. Szudán exportjának kétharmada Kínába irányul, a Kínából importált áruk száma is jelentős.



12. ábra: Szudán és Kína kereskedelme 2010 és 2020 között (milliárd dollár)

Forrás: OEC world (saját szerkesztés)

Szudán is tagja lett a BRI-nek és 2018-ban Ázsiai Infrastrukturális Beruházási Banknak is. (AIIB.org,2022)

### 3. ÖSSZEFOGLALÓ

Ebben a fejezet a fő célom, hogy a dolgozatom bevezető fejezetében felmerülő hipotézisek megcáfoljam vagy megerősítsem.

#### **Hipotézis 1: Kína afrikai jelenlétével tulajdonképpen csak újra gyarmatosítja Afrikát.**

Véleményem szerint Kína elsődleges érdeke a saját gazdasági növekedésének fokozása, a társadalmi jólét biztosítása. Ahol erős a gazdaság, ott nagyobb a felvevőpiac és biztonságosabb a környezet a befektetések számára. Ezenkívül a fejlesztéshez fűződő építkezések munkalehetőségeket kínálnak a kínai vállalkozásoknak, így Kínának ebből haszna származik. A gyarmatosítás fogalom tisztázása után kijelenthető, hogy Kína nem kényszerítette Afrika egyetlen országát sem bármilyen megállapodás, illetve hitel elfogadására, ám ugyanakkor Afrikának szüksége van a hitelekre, leginkább ahhoz, hogy az egyébként fejletlen infrastrukturális hálózatait kiépítse. Az európai és amerikai gyakran olyan feltételekhez kötik ezeket a hiteleket, amelyeket Afrika nem tud biztosítani, mint például emberi jogi szempontok, piacgazdaságra jellemző szabályozási környezet és a pénzek átlátható felhasználása. Mivel ezeket sok ország nem tudja biztosítani, így a kínai hitelek felé fordulnak. Kínának ilyen követelése nincsenek. Kína kikötése, hogy a kínai vállalkozások építsék ezeket, tehát gyarmati jelleg valamilyen szinten megjelenik itt és a már korábban említett adósságdiplomáciában is.

Ez a hipotézis részben teljesül.

#### **Hipotézis 2: Az elmúlt évek folyamatai azt mutatják, hogy Észak-Afrika tartósan a Kína erőtere lesz.**

Ahogy az már a korábbi fejezetekből is kiderült Afrika északi és déli részén nem azonos arányban van jelen Kína. A Kína-Afrika kapcsolatrendszer kezdetekor Kína inkább csak a Szubszaharai-Afrikában volt jelen. A Maghreb Unió országai az 1950-es évben Európával álltak szorosabb kapcsolatban, kevés lehetőséget adva Kínának az itteni terjeszkedésre. Az ötvenes években még csak három ország, Egyiptom, Marokkó és Tunézia írt alá kereskedelmi egyezményt Kínával.



Napjainkban Kína tíz legjelentősebb afrikai kereskedelmi partnere Dél-Afrika, Angola, Szudán, Nigéria, Egyiptom, Algéria, a Kongói Köztársaság, Libéria, a Kongói Demokratikus Köztársaság és Marokkó, melyek közül Egyiptom, Algéria, Marokkó és Szudán Észak-Afrikában található.

Ezek alapján kijelenthető, hogy ez a hipotézis teljesül.

### **Hipotézis 3: Kína „adósságcsapda-diplomáciát” folytat Afrikával szemben.**

A hipotézis igazolásához vagy megcáfolásához tisztában kell lennünk, hogy mit értünk „adósságcsapda-diplomácia” alatt. Ezt a fogalmat már korábban a „Kínai hitelek” című alfejezetben tisztáztam. Emellett tisztában kell lennünk a jelenlegi hitelhelyzettel, a GDP-hez viszonyított adósságállománnyal. Afrika adósságállományát megvizsgálva kijelenthető, hogy a kontinens jelenlegi eladósodásának az oka a gyarmatosítás következtében kialakult kiszolgáltatott helyzethez vezethető vissza. (IMF) A kínai hitelek népszerűségét maga a nyugati kudarcos reformok és javaslatok tették népszerűvé, Afrika szívesebben vesz fel olyan országtól hitelt, mely nem köti ki, hogy mire lehet fordítani az összeget. Emellett fontos kiemelni, hogy az afrikai országok szuverén szereplők, az adott ország döntése, hogy élni szeretne-e a Kína által nyújtott hitelek lehetőségével. Ám számos ország példája azt mutatja, hogy Kína kedvezőtlen feltételekkel adott hiteleket az országoknak és gyakran a kínai vállalkozások a valós ár többszöröséért vitelezik ki az infrastrukturális munkálatokat. Sok afrikai ország valószínűleg nem lesz képes visszafizetni a felvett összegeket, ilyen esetben pedig Kína lépéseket fog tenni, megsértve ezzel az adott állam szuverenitását.

Kína véleménye szerint, nem folytat „adósságcsapda-diplomáciát”, ez a fogalom leginkább a nyugati hatalmak aggodalmát tükrözi.

Ez a hipotézis megerősítésre kerül.

### **Hipotézis 4: Európa tartósan csak Észak-Afrikát tudja megtartani befolyási övezetében.**

A vizsgált észak-afrikai országokra hivatkozva kijelenthető, hogy az összesben nőtt a kereskedelem Kínával 2010 és 2020 között. Néhány észak-afrikai országban a kínai jelenlét valóban minden területen erősen megnövekedett, ilyen például Egyiptom, de Marokkó esetét

megvizsgálva 2020-ban még mindig Spanyolország, Franciaország és Olaszország az export célországai.

Az erős kínai jelenlét hatására Európa veszíteni kezdett jelentőségéből, így pozíciója megtartása érdekében számos európai cég kezdett érdeklődni a kontinensen való befektetések iránt. A fekete kontinens egykori gyarmatosítói (Nagy-Britannia, Franciaország) súlyukat vesztik a globális versenyben, befolyásuk csökkenőben van, ám ennek ellenére Európa ebben a térségben még mindig erősen jelen van.

Így ez a hipotézis részben kerül megerősítésre.

Véleményem szerint a Kína jelenlétnek vannak pozitív és negatív hatásai is. Kína hatására a kontinens megkezdte a felzárkózást, javult az oktatás és az egészségügy helyzete. Az infrastruktúra fejlesztések hatására a kereskedelem kedvezőbb áron tud lefolyni. Új munkahelyek születnek, intézmények épülnek, így az életkörülmények javulnak, ezáltal a kontinens biztonságosabb hellyé válik. Ahol a környezet nyugodt és biztonságos és a munkaerő olcsó és nagy a felvásárlópiac, az a hely vonzza a befektetőket. Gyakran az afrikai országok olyan megállapodást kötöttek a kínai vállalatokkal, amelyből később is haszna származik a világpiaci árak arányában, így, ha az energiahordozók árak emelkednek, Afrika nagyobb haszonra tesz szert, így a kontinens fejlődése hosszútávra biztosított.

A pozitívumok ellenére a kínai jelenlét negatívumokkal is jár, a kontinens néhány államának nagy esély van az eladósodásra. Megjelent afrikai részről az idegengyűlölet is, mely akár a későbbiekben is okozhat problémát, akár tüntetések és felkelések is törhetnek ki.

Európai szemszögből tekintve is konfliktust okozhat a későbbiekben Kína túlzott közelsége Európához, mert Kína közelsége által a kínai kereskedelem, beruházások, energia szektorok könnyebben elérik az európai piacokat, adott esetben az afrikai gyárakból és így elveszik a befektetési lehetőséget a helyiektől.

## IRODALOMJEGYZÉK

- Dr. Engelberth István (2010): Kínai-afrikai kapcsolatok a világgazdasági átrendeződés tükrében 1. szám - <https://docplayer.hu/5896479-Kinai-afrikai-kapcsolatok-a-vilaggazdasagi-atrendezodes-tukreben-irta-engelberth-istvan.html>  
(letöltve: 2022. március 1.)
- Engelberth I. 2009: „Chinafrica”? Afrika a XXI. század küszöbén: „A legmohóbb kapitalisták ma Kínából érkeznek!” EU Working Paper, Budapesti Gazdasági Főiskola Külkereskedelmi Főiskolai Kar. - <https://docplayer.hu/5896344-Dr-engelberth-istvan-chinafrica-afrika-a-xxi-szazad-kuszoben-a-legmohobb-kapitalistak-ma-kinabol-erkeznek.html>  
(letöltve:2022. március 2.)
- Dr. Engelberth István (2013): Afrika, mint Kína épülő erőtere- [https://kgk.sze.hu/images/dokumentumok/VEABtanulmányok/engelberth\\_istvan.pdf](https://kgk.sze.hu/images/dokumentumok/VEABtanulmányok/engelberth_istvan.pdf) -  
(letöltve: 2022. március 31.)
- Focac.org (2020) Forrás: [https://www.focac.org/eng/ljhy\\_1/dyjbzjhy\\_1/CI12009/t157577.htm](https://www.focac.org/eng/ljhy_1/dyjbzjhy_1/CI12009/t157577.htm)  
(Letöltve: 2022. március 2)
- Nkp.hu (2020): A világgazdaság ázsiai szereplői Forrás: [https://www.nkp.hu/tankonyv/foldrajz\\_7/lecke\\_06\\_007](https://www.nkp.hu/tankonyv/foldrajz_7/lecke_06_007)  
(Letöltve: 2022. március 20.)
- Tarrósy István (2016): Afro-Ázsiai Dinamikák. Publikon Kiadó, Pécs - [https://www.academia.edu/34751758/Afro-ázsiai\\_dinamikák\\_Afro-Asian\\_Dynamics](https://www.academia.edu/34751758/Afro-ázsiai_dinamikák_Afro-Asian_Dynamics)  
(letöltve: 2022. március 24.)
- Tarrósy István (2019): A kínai “Övezet és Út Kezdeményezés” és Kelet-Afrika: geopolitikai térnyerés, infrastruktúra, függőség. Területi Statisztika 6. szám - <http://real.mtak.hu/104044/2/ts590604.pdf>

(letöltve: 2022. március 28.)

- Zheng Haitao-Huai Wenxin-Huang Lele (2015): Relationship between pollution and economic growth in china: Empirical evidence from 111 cities. Journal of Urban and Environmental Engineering 1. szám - <https://www.jstor.org/stable/26203434?seq=2>  
(letöltve: 2022. április 1.)
- Tarrósy I. 2006: A globális világrend és az Észak-Dél kontextus. Politikatudományi Szemle - <http://real.mtak.hu/14225/>  
(letöltve:2022. április 1.)
- European Journal of Development Research, Vol. 21 Issue 4.-  
<https://link.springer.com/journal/41287/volumes-and-issues>  
(letöltve:2022. április. 2.)
- World Development (2009) Vo. 36. No. 2. -  
<https://documents1.worldbank.org/curated/en/730971468139804495/pdf/437380REVIS1097808213760720.pdf>  
(letöltve: 2022. április. 3)
- Review of African Political Economy (2008) -  
<https://www.jstor.org/journal/reviafricolecon>  
(letöltve: 2022. április 3.)
- Simái M. 2008: A világgazdaság a XXI. század forogatójában. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Taylor, I. 2006: China's oil diplomacy in Africa. International Affairs -  
<https://www.jstor.org/stable/3874208?seq=1>  
(letöltve:2022. április 4.)

- Vörös Zoltán: Olajban kötött házasság- Kína és Szudán kapcsolatának 50 éve- [https://www.academia.edu/37613248/Olajban kötött házasság K%C3%ADna és Szudán kapcsolatának 50 éve](https://www.academia.edu/37613248/Olajban_kotott_hazassag_K%C3%ADna_és_Szudán_kapcsolatának_50_éve)  
(letöltve: 2022.03.30). p 68-75
- Vörös Zoltán: Kína legfőbb tengeri kereskedelmi útvonalának biztonsági kockázatai: Afrika- <https://journals.lib.pte.hu> (letöltve: 2022.03.30.) p. 43-59, Afrikai tanulmányok folyóirat VII. évf. IV.sz (2013 tél)
- Ian Taylor- (Bánáti Áron fordítása) - Egyszer volt, hol nem volt „Afrika felemelkedésének” története- Afrik Tanulmányok folyóirat- VIII. évf. IV sz. (2014 tél) p 31-35
- Az Európai Unió mediterrán térséggel összefüggő kapcsolata-Párbeszéd és konfliktusok- Nemzetközi és Európai Tanulmányok-2019, Budapest, Dialóg Campus Kiadó-p. 9-95 – (letöltve: 2022.04.01.) - [https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/13032/Web PDF Az%20EU mediterrán t erseggel osszefuggo kapcsolata.pdf?sequence=1](https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/13032/Web_PDF_Az%20EU_mediterran_terséggel_osszefuggo_kapcsolata.pdf?sequence=1)
- N. Rózsa Erzsébet – Szigetvári Tamás – Az EU és a déli Mediterráneum: együttműködés kihívásokkal p 317-340 – (letöltve: 2022. március 1. )- [http://real.mtak.hu/113382/7/317\\_ValtozoEuropaValtozoVilag\\_final.pdf](http://real.mtak.hu/113382/7/317_ValtozoEuropaValtozoVilag_final.pdf)
- Biedermann Zsuzsanna-Kiss Judit (szerk.) – Szubszaharai Afrika gazdasága a 21. században, Akadémia Kiadó, Budapest, 2017
- Szafarin a Sárkány: Kína befektetései Afrikában – motivációk, stratégia, tendenciák, 2015. ősz, letöltve: 2022.03.10.
- Polyák Eszter- GeoDebates – Gyarmatosítja-e Kína Afrikát? - 2016. május 30. – (letöltés:2022. március 10.)- <http://www.geopolitika.hu/hu/2016/05/30/geodebates-gyarmatositja-e-kina-afrikat/>

- <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/cotonou-agreement/> - Contonoui megállapodás- 2021. aug. 11.- letöltés: 2022.március 1.
- <https://www.consilium.europa.eu/hu/meetings/international-summit/2022/02/17-18/> - EU-Afrika csúcstalálkozó- 2022. feb.17. – letöltés: 2022. április 12.
- <https://www.szabadeuropa.hu/a/afrikai-oroszagokban-is-megkezdik-a-covid-oltas-gyartasat/31710307.html> - 2022.feb.18. letöltve: 2022.ápr. 15. – Szabad Európa, Budapest
- <https://rubicon.hu/kalendarium/1979-aprilis-11-idi-amin-dada-ugandai-diktator-bukasa> - Tarján M. Tamás- 1979. ápr. 11- letöltve 2022. ápr.20.
- Balla Soma-Dióssy Zsolt: Kína gazdasági és politikai expanziója az afrikai kontinensen (2019)
- Vecsey Mariann százados: AZ 5. AFRIKAI UNIÓ–EURÓPAI UNIÓ-  
CSÚCSTALÁLKOZÓ EREDMÉNYEI -  
[http://real.mtak.hu/124870/1/HSZ\\_2018\\_146\\_2\\_Vecsey\\_Mariann.pdf](http://real.mtak.hu/124870/1/HSZ_2018_146_2_Vecsey_Mariann.pdf) - 2018-  
(letöltve: 2022. ápr. 20. )
- <https://www.chathamhouse.org/2020/02/expanding-sino-maghreb-relations/3-morocco-and-china-pragmatic-relationship-> Expanding Sino-Maghreb Relationship-  
2020.02.26. - (letöltve: 2022.04.22.)

Nyilatkozat a szakdolgozat státuszáról (nyilvános, bizalmas)

Alulírott

HORVÁTH KATI  
(Neptun kód LBIFU ) a  
ÉSZAK-ATYAKA ÉS KIHA GAZDASÁGI  
KAPCSOLATI ÉS XXI. SZÁZAD. ELSŐ  
ÉVTIZEDÉKÉBEN

című szakdolgozatommal/zárodolgozatommal (továbbiakban mű) kapcsolatban az alábbiakról nyilatkozom:

- Kijelentem, hogy a mű BGE Dolgozattár repozitóriumába való feltöltésével más jogát nem sértem. Tudomással bírok arról, hogy az Egyetem a szerzői jogok meglétét nem ellenőrzi.
- Nyilatkozom, hogy a mű (a megfelelő rész aláhúzandó)
  - a bizalmas
  - a nyilvánosság számára hozzáférhető
- Tudomásul veszem, hogy
  - szerzői jogsértés esetén az Egyetem az érintett dokumentum elérhetőségét a szerzői jogsértés tisztázása idejére átmenetileg korlátozza,
  - szerzői jogsértés esetén az érintett művet a Repozitórium adminisztrátora a Repozitóriumból haladéktalanul eltávolítja,
  - amennyiben a dolgozatomat a nyilvánosság számára hozzáférhetővé teszem, az egyetem a dolgozatomat az interneten a nyilvánosság számára hozzáférhetővé teszi. Hozzájárulásom – szerzői jogaim maradéktalan tiszteletben tartása mellett – nem kizárólagos és időtartamra nem korlátozott felhasználási engedély.

Kelt: BUDAPEST 2022.04.30

hallgató

NYILATKOZAT

Alulírott ..... HORVÁTH KATI ..... büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a szakdolgozatomban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, és az abban leírtak a saját, önálló munkám eredményei.

A szakdolgozatban felhasznált adatokat a szerzői jogvédelem figyelembevételével alkalmaztam.

Ezen szakdolgozat semmilyen része nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén diplomaszerezés során.

Tudomásul veszem, hogy a szakdolgozatomat az intézmény plágiumellenőrzésnek veti alá.

Budapest, 2022. év ..... 04 ..... hónap ..... 30 ..... nap

Kati  
.....  
hallgató aláírása